

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Кафедра кримінального та кримінально процесуального права

Магістерська робота
Освітній ступінь - магістр

На тему: « Роль Європейського суду з прав людини в утвердженні принципів
незалежності судової влади»

Виконав: студент 2 р. н.,

Спеціальності 081 Право

Гриф Максим Іванович

Керівник: Бойко Андрій Михайлович

Рецензент _____

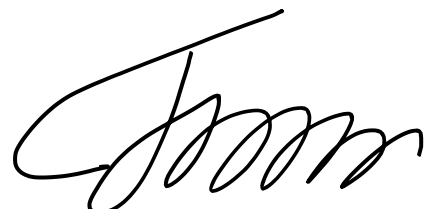
Магістерська робота захищена

з оцінкою _____

Серетар ЕК _____

« ____ » _____ 20__ р.

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЗАГАЛЬНИ ПРИНЦИПИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ	5
Судові ради	15
Ефективність і ресурси судочинства.....	15
Імунітет, дисциплінарне провадження та етика.....	17
Практика Європейського суду з прав людини.....	18
Поняття незалежності та критерії оцінювання (тест).....	19
Призначення суддів	20
Порушення при призначенні суддів	21
Термін перебування на посаді	25
Дострокове припинення повноважень у результаті судової реформи	26
Наявність народних засідателів (засідателів) у складі судових колегій	27
Зовнішній вплив на суддю.....	27
Внутрішня судова незалежність (тиск зсередини).....	28
Поєднання судової посади з іншою роботою.....	29
Судовий імунітет	30
КОНЦЕПЦІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ СФОРМОВАНІ ПРАКТИКОЮ ЄСПЛ.....	36
Незалежність і право на справедливий суд.....	36
Критерії незалежності	38
Стабільне законодавство	41
Відсутність стороннього впливу	43
Стабільне законодавство	52
Доктрина зовнішніх проявів.....	53
Паралельні судові функції в одній справі	55
Безпека перебування на посаді судді.....	57
Необхідна стриманість	58
АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ СТОСОВНО УКРАЇНИ	64
О.Волков проти України	64
Агрокомплекс проти України	66
Совтрансавто-Холдинг проти України	67
Гуменюк та інші проти України	68
Денісов проти України.....	70
АНАЛІЗ ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ СУДУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ	74
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

Декларация
о государственной принадлежности

Я, Гуров Максим Николаевич
2 июля избрав муниципальную программу
за кандидата в депутаты "Горб" программы
представил на избирательный участок № 101.

- намерен много усилий предпринять
на посту "Горб" в интересах всех жителей
района в пользу города принять участие
в работе "Горб" и других общественных
организаций на их развитие по плану
представлен в 3.1. Таким образом
предоставляю подписать опись у избирателя
и принять участие в работе.

- я готов, если не пожелаете, то по адресу
Горб и избирателям: Горб.

17.06.2007

М. Гуров

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми: вибір даної теми зумовлено розвитком судової системи України в умовах складної економічної та соціальної ситуації в середині країни. Розвиток принципів незалежності судової влади є важливою складовою успішного розвитку не тільки судової гілки влади, а і країни в цілому так, як незалежність судової влади є невід'ємною складовою будь якої демократичної держави. Оскільки в Україні суди при вирішенні спорів використовують рішення Європейського суду з прав людини, та відповідно до статті 17 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" ці рішення мають вагомий вплив на становлення принципів незалежності судової влади.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час судового розгляду справи

Предметом дослідження є правове регулювання та поняття принципів незалежності судової влади

Метою даної роботи є дослідження ролі Європейського суду з прав людини в утвердженні принципів незалежності судової влади

Методологія дослідження: При дослідженні ми використовували, як загальнонаукові (аналітичний, статистичний, герменевтичний, формально-логічний), так і спеціальні (документального аналізу, порівняльно-правовий, правового моделювання) методи. Аналітичний метод використовується при вивченні наукової літератури, звітів. Метод документального аналізу сприяє ефективному дослідженню нормативно-правової бази та судових рішень.

Завдяки статистичному методу можна дізнатися про кількість викритих злочинів та звернень з порушеннями до ВРП. Герменевтичний метод сприяє ефективному вивченню законодавства з досліджуваної тематики.

Порівняльно-правовий метод використовується при аналізі судової практики та законодавства інших країн.

1. ЗАГАЛЬНИ ПРИНЦИПИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ

«Судова незалежність — це концепція, згідно з якою судова влада повинна бути незалежною від інших гілок влади. Тобто, суди не повинні зазнавати неправомірного впливу з боку інших гілок влади або приватних чи партійних інтересів. Незалежність судів важлива для ідеї поділу влади. Багато країн розглядають ідею незалежності суддів за допомогою різних засобів відбору суддів або вибору суддів. Одним із способів сприяння незалежності суддів є надання суддям довічного або тривалого перебування на посаді, що в ідеалі звільняє їх вирішувати справи та ухвалювати рішення відповідно до верховенства права та на розсуд суддів, навіть якщо ці рішення є політично непопулярними або протистояють владним інтересам. Цю концепцію можна простежити ще в Англії 18-го століття. У деяких країнах здатність судової влади перевіряти законодавчу владу посилюється за рахунок повноважень судового контролю. Це повноваження може бути використане, наприклад, для виконання певних дій, коли судова влада визнає, що гілка влади відмовляється виконувати конституційний обов'язок, або шляхом оголошення законів, прийнятих законодавчим органом, неконституційними.»¹ Наступне що варто згадати це «Незалежність судів служить гарантією прав і привілеїв, передбачених обмеженою конституцією, і запобігає посяганням на ці права з боку виконавчої та законодавчої влади.»²³ також вадливою є «Незалежність яка служить основою верховенства права та демократії. Верховенство права означає, що всі посадовці та влада повинні виходити з остаточного джерела права. За незалежної судової системи суди та їх посадові особи вільні від неналежного втручання у справи судової влади. Завдяки цій незалежності судова влада може захищати права і свободи людей, які забезпечують рівний захист для всіх.»⁴

¹ Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Judicial_independence. (дата звернення: 02.06.2022).

² The Federalist Papers : No. 78. URL: https://avalon.law.yale.edu/18th_century/fed78.asp. (дата звернення: 05.06.2022).

³ Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Judicial_independence. (дата звернення: 05.06.2022).

⁴ Li-ann Thio. Rule of Law within a Non-liberal 'Communitarian' Democracy: The Singapore Experience", in Randall Peerenboom (ed.), Asian Discourses of Rule of Law: Theories and Implementation of Rule of Law in Twelve Asian

«Ефективність закону та повага, яку люди мають до закону та уряду, який його ухвалює, залежить від незалежності судової влади у прийнятті справедливих рішень. Крім того, це опора економічного зростання, оскільки транснаціональні компанії та інвестори мають впевненість інвестувати в економіку країни, яка має сильну та стабільну судову систему, яка не залежить від втручання.»⁵⁶

«Роль судової влади у вирішенні питання про дійсність президентських і парламентських виборів також вимагає незалежності судової влади.»⁷ До недоліків судової влади, можна віднести можливе зловживання владою з боку суддів. Особисті інтереси, ідеологічна відданість і навіть корупція можуть впливати на рішення суддів без будь-яких стримувань і протипаг, щоб запобігти цьому зловживанню владою, якщо судова влада повністю незалежна⁸

«Крім того, надзвичайно незалежній судовій владі бракуватиме судової відповідальності, яка є обов'язком особи, яка приймає рішення, пояснити й обґрунтувати рішення та внести зміни, якщо рішення спричиняє несправедливість чи проблеми. Судді не зобов'язані давати повний звіт про свої обґрунтування рішень, вони захищені від громадського контролю та захищені від правових наслідків. Однак підзвітність суддів може зміцнити незалежність суддів, оскільки вона може показати, що судді мають належні причини та обґрунтування для прийняття конкретного рішення. Хоча судді не є демократично підзвітними перед народом, головне в тому, щоб судді досягли рівноваги між ними, щоб забезпечити дотримання справедливості.»⁹

Countries, France and the U.S. London; New York, N.Y.: RoutledgeCurzon. 2004. P. 183–224. (дата звернення: 05.06.2022).

ISBN 978-0-415-32613-1, (дата звернення: 02.06.2022).

⁵ Roger K. Warren (January 2003), The Importance of Judicial Independence and Accountability, National Center for State Courts, С. 1(дата звернення: 05.06.2022).

⁶ Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Judicial_independence.

⁷ Constitution, Art. 93A, and the Presidential Elections Act (Cap. 204A, 2007 Rev. Ed.), С. 71–80; and the Parliamentary Elections Act (Cap. 218, 2007 Rev. Ed.), С. 92–101. (дата звернення: 05.06.2022).

⁸ Roger K. Warren. The Importance of Judicial Independence and Accountability. National Center for State Courts. 2003. С. 1. (дата звернення: 02.06.2022).

⁹ *ibid*

«Відносини між судовою та виконавчою владою – це складна низка залежностей і взаємозалежностей, які перевіряють один одного і повинні бути ретельно збалансовані. Один може бути занадто незалежним від іншого. Крім того, судова підтримка виконавчої влади не є такою негативною, як здається, оскільки виконавча влада — це гілка влади з найбільшими претензіями на демократичну легітимність. Якщо судова та виконавча влада постійно ворогують, жоден уряд не зможе добре функціонувати»¹⁰¹¹

Ефективна, неупереджена та незалежна судова система є наріжним каменем будь-якої функціонуючої системи демократичних стримувань і противаг. Судді є засобом, за допомогою якого обмежуються могутні інтереси. Вони гарантують, що всі особи, незалежно від їхнього походження, мають рівне ставлення перед законом.

«Цей набір основних принципів підкреслює необхідність того, щоб держава гарантувала незалежність судової влади, і щоб цей принцип був закладений у Конституції чи законі країни. Принципи проголошують, що правосуддя вимагає справедливого та публічного розгляду справи компетентним, незалежним і неупередженим судом для кожної особи, відповідно до принципів, проголошених у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права та Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права та інших Інструменти націй. Крім того, для реалізації цього права необхідна незалежна судова влада. Сформульовані в основному з урахуванням професійних суддів, ці основні принципи також застосовуються в рівній мірі, залежно від обставин, до народних засідателів. Принципи стосуються незалежності судової влади; свобода вираження поглядів та асоціацій; кваліфікація, відбір та навчання; умови служби та перебування на посаді; професійна таємниця та недоторканність; і дисципліна, відсторонення та відсторонення.»¹²

¹⁰ Так само

¹¹ Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Judicial_independence. (дата звернення: 02.06.2022).

¹² Basic Principles on the Independence of the Judiciary EuroCriminology. Judiciary EuroCriminology. 1990. № 3. С. 233–236. (дата звернення: 02.06.2022).

«Європейські інституції, і зокрема Європейська комісія, звичайно, також усвідомлюють важливість поваги до верховенства права як у Європейському Союзі, так і в самих державах-членах. З моменту першої публікації в 2013 році Європейської Комісії відстоювала ідею про те, що «повага до верховенства права, включаючи незалежність систем правосуддя, має значний вплив на інвестиційні рішення та на залучення бізнесу».¹³

«Загалом, за останні кілька років Європейська комісія, як охоронець договорів, розгорнула нову стратегію зміцнення верховенства права в Європейському Союзі під керівництвом свого першого віце-президента Франса Тіммерманса. У квітні 2019 року вона прийняла повідомлення під назвою «Подальше зміцнення верховенства права в рамках Союзної держави та можливі наступні кроки», в якому йдеться про незалежність судової влади як важливого елемента верховенства права. У ньому зазначається: «Верховенство права включає, серед іншого, такі принципи, як законність, що передбачає прозорий, підзвітний, демократичний і плюралістичний процес прийняття законів; правова визначеність; заборона самовільного здійснення виконавчої влади; ефективний судовий захист незалежними та неупередженими судами, ефективний судовий контроль, включаючи повагу до основних прав; поділ влади; і рівність перед законом».¹⁴

«Комісія описала існуючі інструменти, як політичні (ст. 7 ДЄС), так і юрисдикційні [ст. 267 і 258 ДФЄС], які можуть бути використані для посилення застосування законодавства ЄС у державах-членах. У тому ж ключі 17 липня 2019 року Комісія опублікувала документ під назвою «Зміцнення верховенства

¹³ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL AND THE COUNCIL Further strengthening the Rule of Law within the Union State of play and possible next steps. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0163>. (дата звернення: 02.06.2022).

¹⁴ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL AND THE COUNCIL Further strengthening the Rule of Law within the Union State of play and possible next steps. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0163>. р 2. (дата звернення: 05.06.2022).

права в Союзі – план дій», у якому повторила, що «гарантія незалежності судової влади є юридичним зобов'язанням у основі верховенства права»¹⁵

«Крім того, табло ЄС у сфері правосуддя вперше включило до свого видання 2019 року розділ під назвою «Гарантування незалежності судів». Хоча правда, що у всіх своїх звітах Комісія посилається на незалежність судової влади як на критерій для вимірювання якості правосуддя в різних державах-членах, це перший раз, коли Комісія згадує дії, вжиті на європейському рівні для забезпечення це як ключовий елемент реформ юстиції, проведених у 2018 році».¹⁶

«У цьому ж контексті доречно згадати пропозицію Європейської Комісії 2018 року щодо Регламенту Європейського Парламенту та Ради про захист бюджету Союзу у разі загальних недоліків щодо верховенства права в державах-членах. , який прагне поставити доступ до європейських фондів залежним від дотримання основних законів ЄС. У своїй пропозиції Комісія розповідає про складові верховенства права, включаючи «ефективний судовий захист незалежними судами».¹⁷

«Нарешті, в рамках стратегії Європейської Комісії ми не можемо не згадати її пропозицію в грудні 2017 року щодо рішення Ради щодо визначення явного ризику серйозного порушення Республікою Польща верховенства права на основі статті 7.1. TEU.»¹⁸

¹⁵ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Strengthening the rule of law within the Union A blueprint for action. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2019:343:FIN>. р 5. (дата звернення: 05.06.2022).

¹⁶ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The 2019 EU Justice Scoreboard. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52019DC0198>. (дата звернення: 02.06.2022).

¹⁷ Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the protection of the Union's budget in case of generalised deficiencies as regards the rule of law in the Member States. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018PC0324>. (дата звернення: 05.06.2022).

¹⁸ Proposal for a COUNCIL DECISION on the determination of a clear risk of a serious breach by the Republic of Poland of the rule of law COM/2017/0835 final - 2017/0360 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017PC0835>. (дата звернення: 02.06.2022).

«У вересні 2018 року, зі свого боку, Європейський парламент прийняв пропозицію, яка закликає Раду визначити, відповідно до статті 7(1) Договору про Європейський Союз, наявність явного ризику серйозного порушення Угорщиною цього ЄС. договір, що стосується цінностей, на яких заснований Союз.»¹⁹

«Що стосується Суду Європейського Союзу (СЄУ), то добре відомо, що він спирається на критерій незалежності, щоб визначити, чи можна вважати орган «судом трибуналу» для цілей статті 267 ДФЄС, тобто у випадку попереднього рішення, кваліфікованого Судом ЄС як «наріжний камінь судової системи» Європейського Союзу. Цей засіб правового захисту задуманий як механізм співпраці між національними суддями та Судом ЄС, який дозволяє національним судам звертатися до СЄС, якщо у них є сумніви щодо застосування європейського права, щоб забезпечити його однакове застосування в усіх державах-членах. Проте деякі нещодавні випадки, наприклад *Associação Sindical dos Juizes Portugeses*²⁰ лютого 2018 року Л.М²¹ або справи Європейська комісія проти Республіки Польща²² Червень і листопад 2019 року виявив зростаючий інтерес Суду Європейського Союзу до принципу незалежного судочинства (як ключового елемента верховенства права), що виходить за рамки його застосування в контексті статті 267 ДФЄС.

Хоча це правда, що держави-члени самі визначають, як вони організують свої правові системи (принцип процесуальної автономії), вони повинні дотримуватися зобов'язань, накладених законодавством ЄС. Таким чином, це

¹⁹ European Parliament resolution of 12 September 2018 on a proposal calling on the Council to determine, pursuant to Article 7(1) of the Treaty on European Union, the existence of a clear risk of a serious breach by Hungary of the values on which the Union is founded (2017/2131(INL)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018IP0340>. (дата звернення: 02.06.2022).

²⁰ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 27 February 2018 *Associação Sindical dos Juizes Portugeses v Tribunal de Contas*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-64/16>. (дата звернення: 05.06.2022).

²¹ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 25 July 2018 LM. (дата звернення: 02.06.2022). URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&td=ALL&num=C-216/18%20PPU>.

²² Judgment of the Court (Grand Chamber) of 24 June 2019. *European Commission v Republic of Poland*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0619>. (дата звернення: 05.06.2022).

виняткова компетенція, але поки що обрамлена принципами еквівалентності та ефективності».²³

«Першою справою, на яку я хотів би згадати, є справа «Бака проти Угорщини» (2016). У цій справі заявник, Голова Верховного Суду, скаржився за двома статтями Конвенції. Спочатку я розгляну його скаргу щодо статті 10, а потім розгляну статтю 6. Згідно зі статтею 10 він скаржився на те, що його повноваження на посаді Голови Верховного Суду було припинено в результаті думок, які він публічно висловив у якості Голови Верховного Суду та Національної ради юстиції. Він висловив критичні погляди на конституційні та законодавчі реформи, що стосуються судової влади, на питання, пов'язані з функціонуванням та реформуванням судової системи, незалежністю та незмінністю суддів та зниженням пенсійного віку для суддів, усе це Суд визнав такими. питання, що становлять суспільний інтерес. Його заяви не виходили за рамки простої критики з суто професійної точки зору. На думку Суду, беручи до уваги всю послідовність подій, на перший погляд, були докази причинно-наслідкового зв'язку між реалізацією заявником його свободи вираження поглядів та припиненням його мандата. Суд дійшов висновку, що мало місце втручання у реалізацію його права на свободу вираження поглядів. Щодо питання про свободу вираження поглядів суддів, Суд зазначив, що «питання, що стосуються функціонування системи правосуддя, належать до суспільних інтересів, обговорення яких загалом користується високим ступенем захисту відповідно до статті 10. Навіть якщо питання, передбачене дебати мають політичні наслідки, цього само по собі недостатньо, щоб перешкодити судді зробити заяву з цього приводу. Питання, пов'язані з поділом влади, можуть стосуватися дуже важливих питань у демократичному суспільстві, про які громадськість має законний інтерес і які підпадають під політичні дебати».²⁴

²³ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 13 March 2007. Unibet (London) Ltd and Unibet (International) Ltd v Justitiekanslern. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62005CJ0432>. (дата звернення: 02.06.2022).

²⁴ Так само

На думку Суду, це було не лише право заявника, а й його обов'язок як голови Національної ради юстиції висловити свою думку щодо законодавчих реформ, які стосуються судової влади, після того, як зібрав та узагальнив думки судів нижчих інстанцій. Він також скористався своїми повноваженнями, щоб оскаржити деякі відповідні законодавчі акти в Конституційному суді, а також використав можливість висловити свою думку безпосередньо перед парламентом у двох випадках, відповідно до парламентських правил. Крім того, передчасне припинення мандата заявника, безсумнівно, мало «охолоджуючий ефект», оскільки воно мало заохочувати не лише його, а й інших суддів та голів судів у майбутньому брати участь у публічних дебатах щодо законодавчих реформ, які стосуються судової влади та в цілому з питань, щодо незалежності судової влади.

Втручання, на яке скаржиться, не було «необхідним у демократичному суспільстві», незважаючи на межі розсуду, доступні національним органам влади, і, відповідно, мало місце порушення права заявника на свободу вираження поглядів відповідно до статті 10. Велика палата у справі Бака також розглядала неможливість заявника оскаржити передчасне припинення його мандата. Велика палата визнала порушення пункту 1 статті 6.

«Проте всі ці аспекти незалежності суддів були оцінені з точки зору права «[кожного] ... на справедливий і публічний розгляд ... незалежним і безстороннім судом, раніше створеним законом...» іншими словами, буква пункту 1 статті 6 Конвенції змусила Суд проаналізувати питання незалежності судів з точки зору прав осіб, які беруть участь у судовому розгляді, а не з точки зору суб'єктивного права суддів мати власну незалежність. гарантується і поважається державою. Справді, на мою думку, я цитую Велику хартію вольностей суддів ССЄ, прийняту в листопаді 2010 року: «судова незалежність має бути статутною, функціональною та фінансовою. Це гарантується стосовно інших повноважень держави, тих, хто шукає справедливості, інших суддів та суспільства загалом, за допомогою національних правил найвищого рівня...» Я також цитую інші необов'язкові та обов'язкові міжнародні тексти, а також прецедентну практику

Комітету з прав людини та Міжамериканського суду з прав людини, щоб підтримати думку про потенційне суб'єктивне право суддів на незалежність.»²⁵

Відповідно, моє запитання полягає в тому, чи можна тлумачити статтю 6 § 1 Конвенції таким чином, щоб визнавати, паралельно з правом осіб, які беруть участь у судовому розгляді, мати їхні справи, які розглядаються неупередженим судом, суб'єктивне право суддів на захист та повагу державою їхньої індивідуальної незалежності. Позитивна відповідь на це запитання вказує на те, що самі судді могли б посилатися на статтю 6, не обов'язково доводячи, що втручання в їх незалежність одночасно означало невиправдане втручання у здійснення їх права на свободу вираження поглядів або іншого закріпленого права. в Конвенції. Іншими словами, таке тлумачення посилює захист, наданий незалежності судів відповідно до Конвенції.

Рекомендація пов'язує незалежність окремого судді (яка гарантує особам право на ефективний засіб правового захисту) та незалежність судової влади в цілому, вказуючи на те, що перша захищається останнім. Як загальний принцип, судді повинні мати «безмежну свободу вирішувати справи неупереджено, відповідно до закону та їх тлумачення фактів». Не менш важливо, щоб судді мали достатні повноваження для захисту свого авторитету та гідності суду, а це означає, що всі сторони та інші особи, пов'язані з процедурою, навіть якщо самі державні органи (наприклад, прокурор) повинні підлягати повноваженням судді. Щодо формального закріплення незалежності суддів, рекомендація вимагає, щоб це було зроблено в конституції або «на найвищому можливому правовому рівні», а детальні правила мають бути закладені в законодавстві. Незалежність суддів має бути застосовною: судді, які вважають, що їхня незалежність загрожує, повинні мати можливість звернутися до ради юстиції чи іншого незалежного органу. Рекомендація забороняє свавільне відкликання справ у окремих суддів: таке рішення має ґрунтуватися на «об'єктивних, заздалегідь встановлених критеріях та на основі прозорості процедури органу судової влади». Лише судді

²⁵ The Rule of Law and the European Court of Human Rights: the independence. Montenegro : judiciary Montenegrin Academy of Sciences and Arts, 2020. (дата звернення: 02.06.2022).

мають вирішувати питання про свою компетенцію щодо вирішення даної справи. Рекомендація розрізняє «зовнішню» та «внутрішню» незалежність. Зовнішня незалежність означає незалежність по відношенню до законодавчої та виконавчої влади, тоді як внутрішня незалежність відноситься до незалежності кожного окремого судді, якщо розглядати її в структурі судової влади. Зовнішня незалежність судової влади не виключає існування «конструктивних робочих відносин» між суддями та іншими органами влади, які беруть участь в управлінні та управлінні судами, тобто, як правило, Міністерство юстиції чи інше урядовий відділ. За спроби вплинути на суддів «неналежним чином» слід застосовувати санкції. Хоча судді повинні обґрунтовувати свої рішення своїми мотивами, від них не слід вимагати надання будь-яких додаткових пояснень щодо прийнятого рішення. Важливою гарантією незалежності судів є те, що рішення можуть бути оскаржені лише в рамках відповідної судової апеляційної процедури або процедури відновлення провадження, але не можуть бути предметом позасудового перегляду. Виконавча та законодавча гілки влади не можуть втручатися в судові рішення, за винятком (загальної) амністії та (індивідуального) права на помилування, причому перше зазвичай проголошується законодавчим органом, а друге є традиційною прерогативою глави держави в багатьох країнах. Законодавчій та виконавчій владі не заборонено коментувати судові рішення, але якщо вони це зроблять, вони «мають уникати критики, яка підірвала б незалежність або довіру суспільства до судової влади». Вони можуть заявити про свій намір подати апеляцію на судові рішення, але не можуть вчиняти жодних інших дій, які можуть «поставити під сумнів їхнє бажання виконувати» таке рішення.

У рекомендації визнається, що здійснення правосуддя є питанням суспільного інтересу, але, тим не менш, закликає окремих суддів проявляти стриманість у відносинах із ЗМІ. З цією метою суди можуть створювати прес-служби та комунікаційні служби, а не залишати контакт із ЗМІ окремим суддям. Що стосується зовнішньої діяльності суддів, то вона не повинна суперечити їх неупередженості та незалежності, незалежно від того, чи є конфлікт інтересів

реальним чи лише уявним. Однак судді завжди повинні мати можливість створювати професійні організації та приєднуватися до них, метою яких є захист їхньої незалежності, захист їхніх інтересів та забезпечення верховенства права. Як зазначалося вище, «внутрішня незалежність» у рекомендації означає незалежність «кожного окремого судді у виконанні суддівських функцій». Для того, щоб бути внутрішньо незалежними, судді повинні мати можливість діяти без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, тиску, погроз чи втручання, незалежно від того, чи є вони прямими чи непрямими, надходять від влади чи ні, чи є зовнішніми чи внутрішніми, включаючи вплив внутрішніми судовими органами та ієрархічними керівниками судді в суді. Суди вищої ланки можуть давати вказівки судам нижчої інстанції щодо окремих справ лише в тому випадку, якщо вони охоплені попереднім розглядом або якщо вони вирішують апеляцію. Розподіл справ окремим суддям у суді має здійснюватися на основі «об'єктивних, заздалегідь встановлених критеріїв» і на нього не можуть впливати бажання будь-яких зовнішніх суб'єктів.

Судові ради

Рекомендація визначає судові ради як «незалежні органи, створені законом або конституцією, які прагнуть захистити незалежність судової влади та окремих суддів і тим самим сприяти ефективному функціонуванню судової системи». У ньому детальніше про те, як мають бути організовані такі ради, зокрема, що принаймні половина членів таких рад мають бути суддями, обраними іншими суддями з усіх рівнів судової влади, що ради судових органів мають бути прозорими щодо суддів та по відношенню до суспільства, що вони повинні дотримуватися заздалегідь встановлених процедур, їхні рішення мають бути обґрунтованими (вмотивованими), і вони не можуть заважати незалежності окремих суддів.

Ефективність і ресурси судочинства

Поняття ефективності визначається як «прийняття якісних рішень протягом розумного часу після справедливого розгляду питань». У рекомендації визнається, що суди повинні бути ефективними, щоб гарантувати право на ефективний засіб правового захисту, а також правову визначеність і довіру суспільства до верховенства права. Обов'язок забезпечити ефективність покладається на окремих суддів, які зобов'язані забезпечити ефективне ведення справ, а також на органи, відповідальні за організацію судової влади: вони повинні забезпечити суддям умови, які дозволяють їм ефективно працювати, з усією повагою до їх незалежності та неупередженості. У рекомендаціях визнається, що без незалежної та ефективної судової влади неможливо адекватні ресурси. Тому кожна держава зобов'язана виділити судовій владі ресурси, необхідні для її ефективного функціонування. Ресурси включають, серед іншого, достатній штат судів, як суддів, так і допоміжного персоналу. Відбір і кар'єра суддів

«У рекомендації зазначено, що рішення щодо відбору та кар'єри суддів мають ґрунтуватися на: (1) об'єктивних критеріях, заздалегідь встановлених законом або компетентними органами; (2) заслуги; та (3) кваліфікація, навички та здатність, необхідні для вирішення справ. Забороняється будь-яка дискримінація за ознаками статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, асоціації з національною меншиною, майна, інвалідності, народження, сексуальної орієнтації чи іншого статусу. Однак вимога про те, що суддя або кандидат на посаду судді має бути громадянином відповідної держави, не слід вважати дискримінаційною.»²⁶

Що стосується органів, які мають відповідати за перевірку кандидатів на посаду суддів, Рада Європи в принципі рекомендує, щоб такий орган влади був незалежним від виконавчої та законодавчої влади і складався, принаймні,

²⁶ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.

URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

наполовину з обраних суддів. їхніми однолітками. Хоча рекомендація також дозволяє органам виконавчої чи законодавчої влади приймати такі рішення, вона, тим не менш, зазначає, що в такому випадку «незалежний і компетентний орган, залучений значною мірою з судової влади (...), має бути уповноважений давати рекомендації або висловлювати думки, які відповідний орган з призначення дотримується на практиці». Не менш важливо, щоб органи з призначення суддів забезпечували якомога широкое представництво та дотримувалися прозорої процедури, щоб аргументація рішень була доступною для кандидатів на їх запит, а кандидати, які не пройшли, мали можливість оскаржити рішення, принаймні з процедурних підстав. Призначення суддів має здійснюватися на постійній основі. У рекомендації прямо зазначено, що: «Безпека перебування на посаді та незмінність є ключовими елементами незалежності суддів. Відповідно, судді повинні мати гарантований термін перебування на посаді до досягнення віку обов'язкового виходу на пенсію, якщо такий існує». Якщо судді мають перебувати на посаді, це має бути встановлено законом. Рекомендація Ради Європи допускає призначення на випробувальний або фіксований термін, але в таких випадках рішення про підтвердження або продовження контракту має прийматися незалежним органом, а не виконавчою чи законодавчою владою. Рада Європи вважає, що судді повинні проходити як початкову, так і службову підготовку, як теоретичну, так і практичну. Навчання має контролюватися незалежним органом, щоб забезпечити, щоб «програми початкового навчання та підвищення кваліфікації відповідали вимогам відкритості, компетентності та неупередженості, притаманним судовій посаді».

Імунітет, дисциплінарне провадження та етика

Незважаючи на те, що в рекомендаціях прямо не згадується судовий імунітет, вони визнають, що «тлумачення закону, оцінка фактів або зважування доказів, які здійснюються суддями для розгляду справ, не повинні призводити до цивільно-правової або дисциплінарної відповідальності, за винятком випадків

зловживання та груба недбалість». Цивільні справи проти суддів у справах про компенсацію, надану державою за судові рішення, може порушувати лише сама держава. Судді можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності – щодо їхнього тлумачення закону, оцінки фактів чи зважування доказів – лише у випадках зловмисного характеру, тобто стандарт вищий, ніж у випадку цивільної відповідальності (злісне та груба недбалість). У рекомендаціях зазначено, що за межами виконання суддівських функцій судді повинні нести відповідальність за цивільним, кримінальним та адміністративним законодавством так само, як і будь-який інший громадянин. Вони також стверджують, що притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів можливе, якщо судді «не виконують свої обов'язки ефективно та належним чином». Вони повинні проводитися незалежним органом або судом, а суддя повинен мати право на справедливий судовий розгляд, а також на оскарження рішення. Рекомендації виключають особисту відповідальність судді за рішення, яке було скасовано або змінено судом вищої інстанції. Рекомендації передбачають підготовку судових кодексів етики, яка має бути підготовлена під керівництвом самих суддів. У судовій системі має бути орган з питань етики, який консультує суддів щодо їхньої поведінки .

Практика Європейського суду з прав людини

Питання незалежності судів розглядається в практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) під заголовком права на справедливий суд, закріпленого у статті 6 ЄКПЛ. Такий справедливий судовий розгляд має проводитися перед «незалежним і неупередженим судом, створеним законом». Як попереднє зауваження, слід підкреслити, що, згідно з усталеною прецедентною практикою Суду, незважаючи на зростаючу важливість поняття «поділ влади» в його прецедентній практиці (Стаффорд проти Великобританії, пункт 78), Суд наполягає на тому, що він не перевіряє сумісність національного законодавства та практики з будь-якими теоретичними конституційними концепціями (Клейн

проти Нідерландів, пункт 193, Sacilor-Lormines проти Франції, пункт 59), але завжди перевіряє, чи в даному випадку критерії незалежності були задоволені (МакГоннел проти Великобританії, п. 51, Урбан і Урбан проти Польщі, п. 46).

Поняття незалежності та критерії оцінювання (тест)

У справі «Рінгейзен проти Австрії» (16 липня 1971 р.) Суд наголошує, що незалежність судової влади включає незалежність як від виконавчої влади, так і від сторін. У своїй практиці Суд розробив чотиристоронній тест. Так, у справі «Лука проти Румунії» «ЄСПЛ постановив, що для того, щоб встановити, чи можна вважати трибунал «незалежним», необхідно враховувати, серед іншого, (1) спосіб призначення його членів та (2) термін їх повноважень, (3) наявність гарантій проти зовнішнього тиску та (4) питання про те, чи виглядає цей орган незалежним.»²⁷ У цій справі ЄСПЛ не виключив такої можливості народних засідателів (оцінювачів у складі судових колегій), але вимагав, щоб такі особи були вільні від зовнішнього тиску. У даному випадку це не було гарантовано, оскільки вони були звільнені з посади та могли виконувати інші функції та діяльність, покладені на них організаціями, від імені яких вони були обрані (об'єднання роботодавців і профспілки). Як видно з цього тесту, Суд також зробив акцент на видимості незалежності для зовнішніх спостерігачів. Уже у справі «Пірсак проти Бельгії» (1 жовтня 1982 р.) Суд розрізняв суб'єктивний та об'єктивний підхід до судової неупередженості. «Суб'єктивний аспект намагається з'ясувати особисте переконання даного судді у конкретній справі, а об'єктивний підхід зосереджується на визначенні того, чи надав суддя гарантії, достатні для виключення будь-яких законних сумнівів у цьому відношенні. Суд також підкреслив, що для того, щоб суди викликали в громадськості необхідну довіру, необхідно також враховувати питання внутрішньої організації.»²⁸ У цій справі колишній прокурор після призначення суддею мав вирішувати справу, в

²⁷ LUKA v. Romania. URL: <https://rm.coe.int/16804adc8f>. (дата звернення: 02.06.2022).

²⁸ Пірсак проти Бельгії. URL: <https://precedent.in.ua/2016/04/08/persak-protyv-belgyy/> (дата звернення: 09.06.2022).

якій він раніше виступав прокурором. Це підірвало довіру громадськості, дозволяючи громадськості побоюватися, що він не надає достатніх гарантій неупередженості.

Призначення суддів

Як згадувалося раніше, підхід Суду полягає в тому, щоб утримуватися від нав'язування державам-учасникам Конвенції будь-якої конкретної конституційної моделі (Клейн проти Нідерландів, п. 193, «Сасілор-Лормінес проти Франції», п. 59). Таким чином, «призначення суддів органами виконавчої або законодавчої влади є допустимим за умови, що призначені особи вільні від впливу чи тиску під час виконання своєї судової ролі» (Campbell and Fell v UK, п. 79; Maktouf i Damjanović проти Боснії та Герцеговина, пункт 49; Flux v Moldova (№ 2), пункт 27). У Flux суддя був призначений до Верховного суду парламентом, але не було жодних доказів того, що його повноваження могли бути припинені виконавчою чи законодавчою владою, і не було надано жодних доказів будь-якого впливу, що дозволило Суду зробити висновок, що він був незалежним. У справі «Філіппіні проти Сан-Марино» (26 серпня 2003 р.) Суд відхилив як явно необґрунтовану скаргу щодо того, що судді Сан-Марино призначалися парламентом і, таким чином, їх політичні симпатії могли відігравати певну роль у їх призначенні. «Це означало, що політичні симпатії, які можуть відігравати роль у процесі призначення суддів, самі по собі не могли викликати законних сумнівів щодо їх незалежності. та їх неупередженість. У ньому наголошувалося, що після призначення судді не зазнавали жодного тиску та не отримували вказівок від парламенту і що вони діяли абсолютно незалежно.»²⁹ У справі Clarke v UK (25 серпня 2005 р.) Суд також відхилив заяву на підставі того, що окружні та окружні судді в Англії призначаються лордом-канцлером. Суд зауважив, що між суддями та Департаментом лорда-канцлера немає ієрархічного чи організаційного зв'язку. Хоча лорд-канцлер мав повноваження звільняти таких

²⁹ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 05.06.2022).

суддів під час судового розгляду, на практиці це повноваження ніколи не використовувалося. Тому об'єктивний спостерігач не мав би приводу для занепокоєння. У справі *Ástráðsson* проти Ісландії (1 грудня 2020 року) Суд ввів поняття заслуг при призначенні суддів, зазначивши, що «самому поняттю «трибуналу» притаманно те, що він складається із суддів, обраних на основі заслуг, тобто , судді, які відповідають вимогам технічної компетентності та моральної чесності для виконання суддівських функцій, які вимагаються від нього в правовій державі» (пункт 220). Він також додав, що «чим вище трибунал розташований у судовій ієрархії, тим більш вимогливими мають бути відповідні критерії відбору»³⁰.

Порушення при призначенні суддів

«Той факт, що судді призначаються парламентом або призначаються міністрами уряду, сам по собі не підриває їхню незалежність.»³¹ «Наприклад, якщо президент держави підписує укази про призначення нових суддів, і це є не що інше, як офіційне завершення процесу прийняття рішень, що здійснюється іншим органом, це не підірве незалежність відповідних осіб. Суд визнав, що політичні симпатії можуть відігравати певну роль у процесі призначення суддів, але що саме існування таких симпатій не повинно викликати сумнівів щодо незалежності призначених суддів»³². «Він також визнав, що в багатьох системах суддів призначають міністри юстиції»³³.

Важливо, якщо судді призначаються членами законодавчої чи виконавчої влади, — це забезпечити наявність достатніх правил і гарантій, щоб забезпечити незалежність суддів після їх призначення. Має бути зрозуміло, що після призначення судді не зазнають жодного тиску чи впливу з боку тих, хто їх

³⁰ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 05.06.2022).

³¹ Carlo FILIPPINI against San Marino. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ES071050>. (дата звернення: 02.06.2022).

³² CASE OF THIAM v. FRANCE. URL: <https://laweuro.com/?p=4971>. (дата звернення: 05.06.2022).

³³ Beaumartin v. France. URL: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6fac.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

призначив чи призначив, і що вони не отримують інструкцій щодо виконання своїх функцій.

У *Ástráðsson* ЄСПЛ розглядав питання про порушення призначень суддів. Він сформулював триетапний тест, щоб визначити, чи були такі порушення достатньо серйозними, щоб порушити основне право на суд, встановлений законом. На першому етапі перевірки необхідно розглянути, чи мало місце явне порушення національного законодавства, у тому сенсі, що порушення має бути об'єктивно і справді ідентифіковано як таке. Тим не менш, відсутність такого явного порушення сама по собі не виключає можливості порушення встановленого законом права на суд, якщо процедура призначення, здавалося б, відповідала правилам, але, тим не менш, це дало результати, несумісні з метою та мета права Конвенції. У другому етапі тесту порушення, про яке йдеться, має оцінюватися у світлі об'єкта та мети вимоги «трибуналу, створеного законом», щоб забезпечити здатність судової влади виконувати свої обов'язки без неправомірне втручання і тим самим зберегти верховенство права та поділ влади. Просто технічні порушення, які не підривають незалежність судді, опускаються нижче порогу тесту. Фактично лише ті порушення, які зачіпають сутність права на «трибунал, заснований законом», можуть призвести до порушення цього права. Третій етап тесту стосується правових наслідків порушення прав особи за Конвенцією. Після встановлення порушення відповідних національних правил національними судами має бути проведена оцінка правових наслідків такого порушення на основі відповідної прецедентної практики Конвенції та принципів, що впливають з неї. ЄСПЛ також може зробити таку оцінку в допоміжний спосіб, особливо якщо висновки національного суду є свавільними або явно необґрунтованими. Питання про порушення при призначенні суддів було повернено у справі *Xero Flor* проти Польщі (7 травня 2021 року), яка стосувалась призначення суддів Конституційного суду замість суддів, які вже були обрані попереднім терміном парламенту, але яких президент відмовився присягнути. . ЄСПЛ встановив, що президент і парламент діяли в явному протиріччі з національним законодавством, відмовляючись присягнути належним чином

обраним суддям, тим самим справляючи незаконний зовнішній вплив на Суд і порушуючи легітимність виборчого процесу.

У статті 2 Договору про Європейський Союз (ДЄС) перераховані цінності, на яких будується Союз. Ці цінності є спільними для держав-членів і становлять аксіологічний наріжний камінь права ЄС. Поряд з демократією та основними правами, верховенство права згадується серед найважливіших цінностей, що лежать в основі Союзу. На думку більшості дослідників права ЄС, стаття 2 ДЄС є не лише декларацією цінностей ЄС, а й джерелом обов'язкових правових норм.¹ Концепція верховенства права, яка є ключовою для західного розуміння ліберальної демократії, тягне за собою ряд елементів, у тому числі судовий розгляд законодавчих та виконавчих дій з метою забезпечення принципів верховенства конституції та законності (влада, обмежена законом). Проте всі ці гарантії були б ілюзорними без фундаменту незалежності судів від виконавчої та законодавчої влади, що можна розглядати як обов'язкову умову всіх інших елементів верховенства права, оскільки судовий контроль виконавчої та законодавчої влади здійснюється особи, залежні від законодавчої та/або виконавчої влади, ніколи не могли бути нейтральними.

«Суд підкреслив, що зобов'язання забезпечити судовий розгляд «незалежним та безстороннім судом» відповідно до пункту 1 статті 6 не обмежується судовою владою. Це також передбачає зобов'язання виконавчої, законодавчої влади та будь-якого іншого державного органу (незалежно від його рівня) поважати та виконувати рішення та рішення судів, навіть якщо вони з ними не погоджуються.»³⁴

Неодмінною передумовою довіри суспільства до судів і, ширше, верховенства права, є те, щоб інші органи та органи державної влади поважали повноваження судів. Простого впровадження конституційних гарантій незалежності та неупередженості судової влади недостатньо; такі запобіжні

³⁴ ПОСІБНИК ЗІ СТАТТІ 6 ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД (ЦИВІЛЬНА ЧАСТИНА). Case-law analysis. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf(дата звернення: 08.06.2022).

заходи також мають бути ефективно включені в повсякденне адміністративне ставлення та практику.

Стосовно національних судових органів цінність верховенства права конкретизується в двох наступних нормах Договору: другій підпункті статті 19(1). ДЄС та статті 47 Хартії основних прав (CFR). Перша — це правова норма, спрямована на держави-члени, які зобов'язані «забезпечувати засоби правового захисту, достатні для забезпечення ефективного правового захисту у сферах, охоплених правом Союзу», тоді як друга закріплює основні права на ефективний засіб правового захисту та на справедливий суд. перед «незалежним і безстороннім судом, раніше створеним законом». Судова незалежність також структурно вбудована в два інших інститути права ЄС: процедуру попереднього звернення, згідно з якою лише незалежний орган розглядається як «суд або трибунал» у розумінні статті 267 ДФЄС, і Європейський ордер на арешт, де Рамкове рішення 2002/584 чітко передбачає, що основні права запитуваних осіб, закріплені в CFR та Європейській конвенції з прав людини (ЄКПЛ), мають бути захищені (пункт 12 преамбули та стаття 1(3)). Тому питання незалежності судів можуть стати актуальними також у контексті прийнятності попереднього звернення чи європейського ордеру на арешт. Тим не менш, донедавна концепція незалежності суддів розвивалася на європейському рівні, в основному, у стандартах Ради Європи (зокрема, у тих, що були розроблені Венеціанською комісією) та, в кожному окремому випадку, у судових рішеннях. Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).² Проте останнім часом, зіткнувшись із проблемами незалежності судів у деяких державах-членах (як свідчать поточні розгляди статті 7 ДЄС), ЄС почав розробляти власні стандарти у цій сфері . Приклади включають систему верховенства права Комісії (прийняту в березні 2014 року),³ її два повідомлення про верховенство права⁴ та щорічний звіт про верховенство права, прийнятий у вересні 2020 року. Прецедентне право Європейського суду (ЕСJ) відіграє вирішальну роль у цьому відношенні, і вчені відзначають, що Суд був найефективнішим інститутом ЄС щодо захисту незалежності судів у державах-членах.⁵ Справді, Суд має довгий досвід інституалізації верховенства

права в Європейського Союзу, з моменту винесення основоположного рішення у справі Van Gend en Loos, тобто задовго до того, як цінність верховенства права була закріплена в договорах.⁶ Цей брифінг надає стислий хронологічний огляд останньої практики Суду щодо незалежності судів. – названий науковцями «справді революційним»⁷ – починаючи зі справи португальських суддів 2018 року.

Термін перебування на посаді

У справі Brudnicka проти Польщі (3 березня 2000 р.) Суд встановив, що морські палати в Польщі (які розглядають спори з морського права) не є незалежними, оскільки їхні президенти та віце-президенти призначаються та звільняються з посади міністром юстиції за погодженням з міністр транспорту та морських справ. Їх не можна вважати незмінними, і вони перебувають у підлеглому становищі по відношенню до міністрів (п. 41). У справі «Гуров проти Молдови» (11 липня 2006 р.) «ЄСПЛ встановив, що молдавський суд не був «судом, створеним законом», оскільки у відповідний час судді, термін повноважень яких закінчився, мали право продовжувати виконувати свої функції протягом невизначеного часу. період, до тих пір, поки Президент не вирішить питання про їх призначення, і що не було законодавства, яке б регулювало це питання. За цих обставин Суд визнав, що участь судді, повноважень якого закінчився, у засіданні у справі заявника не мала правових підстав. Крім того, така практика суперечила принципу, згідно з яким організація судів у демократичному суспільстві не повинна залежати від розсуду виконавчої влади.»³⁵ У справі «Урбан і Урбан проти Польщі» (30 листопада 2010 р.) «Суд постановив, що засідатель (суддя-стажист) у польському кримінальному суді не був незалежним, оскільки міністр юстиції міг у будь-який час відсторонити її від посади (п. 53). ЄСПЛ підкреслив, що «незмінність суддів виконавчою владою

³⁵ ПОСІБНИК ЗІ СТАТТІ 6 ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД (ЦИВІЛЬНА ЧАСТИНА). Case-law analysis. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf(дата звернення: 08.06.2022).

протягом їхнього терміну повноважень загалом слід розглядати як наслідок їхньої незалежності» (п. 45).»³⁶ У справі Мактуф і Дам'янович проти Боснії та Герцеговини (18 липня 2013 р.) ЄСПЛ (Велика палата) постановив, що Суд Боснії та Герцеговини був незалежним, навіть якщо його судді призначалися Управлінням Верховного представника Боснії та Герцеговини на період з можливістю поновлення. від двох років. На думку Суду, такий короткий термін перебування на посаді та можливість його поновлення були виправдані тимчасовим характером домовленостей щодо післявоєнної Боснії та механізмом відрядження міжнародних суддів. Це, на думку Суду, не підірвало незалежність судів, а лише зміцнило її, оскільки судді були професійними судьями з інших країн і могли б відновити довіру суспільства до судової влади Боснії.

Дострокове припинення повноважень у результаті судової реформи

У справі «Бака проти Угорщини» (23 червня 2016 р.) Суд (Велика палата) розглянув справу про припинення повноважень голови Верховного суду Угорщини через набрання чинності новою конституцією, яка ліквідувала Верховний суд та на її місці створив Курію. ЄСПЛ визнав порушення Конвенції через те, що колишній голова колишнього Верховного Суду не мав доступу до незалежного суду для розгляду закінчення його повноважень, як це передбачено новою Конституцією. У справі Xhoxhaj проти Албанії (9 лютого 2021 року) проаналізовано заяву колишнього судді Конституційного суду Албанії, який був звільнений з посади в рамках процесу «перевірки» всіх албанських суддів і прокурорів спеціальною комісією. ЄСПЛ постановив, що Конвенція не була порушена, оскільки для спеціальної комісії була достатня правова основа, органи перевірки були «трибуналами, створеними законом», і вони не зазнавали жодного тиску з боку виконавчої влади. ЄСПЛ не заперечував проти того, щоб органи перевірки були залучені з осіб, які не належать до судової системи,

³⁶ Справа «Денісов проти України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c96#Text(дата звернення: 07.06.2022).

оскільки це запобігало конфлікту інтересів та зміцнювало довіру суспільства. Закон передбачав, що члени перевіряючих органів є незмінними на (короткий) термін перебування на посаді.

Наявність народних засідателів (засідателів) у складі судових колегій

У справі «Лангборгер проти Швеції» (22 червня 1989 р.) «Суд, аналізуючи незалежність та неупередженість шведського суду з питань житла та оренди, зазначив, що для того, щоб встановити, чи можна вважати орган незалежним, необхідно враховувати, серед іншого, (1) спосіб призначення його членів, (2) термін їх повноважень, (3) наявність гарантій проти зовнішнього тиску і (4) питання про те, чи виглядає орган незалежним.»³⁷ Що стосується питання неупередженості, то слід розрізняти суб'єктивний тест, який має на меті встановити особисте переконання даного судді в конкретній справі, та об'єктивний тест, спрямований на з'ясування того, чи надав суддя гарантії, достатні для виключення будь-яких законних сумнівів в цьому плані. Суд проаналізував присутність народних засідателів у шведському суді, призначених асоціацією орендодавців та асоціацією орендарів. У цій справі Суд встановив, що їхня об'єктивна неупередженість та зовнішній вигляд незалежності були порушені, оскільки вони були висунуті двома об'єднаннями та мали тісні зв'язки з двома об'єднаннями, обидва яких були зацікавлені в результаті судового розгляду, відмінному від інтересу заявник. Той факт, що народні засідателі вирішували справи в колегії з професійними суддями, не змінив цього результату.

Зовнішній вплив на суддю

³⁷ ПОСІБНИК ЗІ СТАТТІ 6 ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД (ЦИВІЛЬНА ЧАСТИНА). Case-law analysis. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf(дата звернення: 08.06.2022).

У справі Sramek проти Австрії (22 жовтня 1984 р.) Суд зазначив, що при визначенні того, чи можна вважати трибунал незалежним відповідно до вимог, явка також може мати значення. У цій справі член трибуналу перебував у підлеглому становищі щодо своїх обов'язків та організації служби по відношенню до однієї зі сторін, що ставить під сумнів його незалежність. У справі Kress проти Франції (7 червня 2001 р.) Суд встановив, що присутність урядових комісарів на таємних засіданнях суддів порушувала Конвенцію, оскільки комісар міг мати можливість підкріпити свої подання на користь однієї зі сторін у приватному житті. дорадча кімната. У справі «Агрокомплекс проти України» (6 жовтня 2011 р.) Суд наголосив, що принцип незалежності суддів накладає обов'язки на всі інші органи державної влади поважати та дотримуватись рішень і рішень суддів, а також утримуватися від втручання в судові справи. У справі «Сасілор Лормін проти Франції» (9 листопада 2006 р.) Суд встановив порушення Конвенції у справі, коли члену Державної ради Франції було запропоновано зайняти вищу посаду в міністерстві, з яким заявник судився.

Внутрішня судова незалежність (тиск зсередини)

Необхідність внутрішньої незалежності суддів була визнана ЄСПЛ неявно в 2000 р. і явно в 2009 р.³ Порушення внутрішньої судової незалежності були виявлені в колишніх соціалістичних країнах, таких як Хорватія, Угорщина, Литва, Румунія та Словаччина, а також за межами ЄС, в Росії та Україні.⁴ Концепція була викладена у справі Parlov-Tkalčić проти Хорватії (22 грудня 2009 р.), де Суд наголосив, що «незалежність суддів вимагає, щоб окремі судді були вільними не лише від неправомірного впливу поза судовою системою, а й зсередини. Ця внутрішня незалежність суддів вимагає, щоб вони були вільні від директив або тиску з боку колег суддів або тих, хто має адміністративні обов'язки в суді, наприклад, голова суду чи голова відділення суду» (параграф 86). У справі «Моїсеєв проти Росії» (9 жовтня 2008 р.) Суд визнав порушення внутрішньої

незалежності суддів у зв'язку з тим, що голова суду тричі замінив усіх суддів колегії, яка розглядала справу Моїсеєва, підтверджуючи враження, що їх замінили. щоб забезпечити певний результат у справі.

Поєднання судової посади з іншою роботою

У справі «Фіндлей проти Великобританії» (25 лютого 1997 р.) було встановлено, що військовий суд Великобританії не демонстрував незалежність, оскільки всі члени суду були безпосередньо підпорядкованими офіцеру, який скликав скликання, – який також виконував роль органу обвинувачення, а який, виконуючи функції підтверджуючого офіцера, , навіть мав право змінювати призначене покарання. У справі «Гюркан проти Туреччини» (3 липня 2012 р.) Суд визнав, що турецький військовий суд не має незалежності та неупередженості, оскільки судді водночас були армійськими офіцерами та підлягали військовій дисципліні. У справі «Інкал проти Туреччини» (9 червня 1998 р.) Суд встановив, що Суд національної безпеки Туреччини не може розглядатися як незалежний і неупереджений трибунал, оскільки заявник міг обґрунтовано побоюватися, що оскільки один із суддів суду національної безпеки був військовим суддею, він міг дозволити на себе надмірно вплинути міркуваннями, які не мали нічого спільного з характером його справи. Це сталося особливо тому, що заявник був цивільним, а деякі з суддів були військовими. Суд наголошує, що навіть видимість може мати певне значення, оскільки в демократичних суспільствах на кону стоїть довіра суспільства до судів, особливо у кримінальних справах. У справі Wettstein проти Швейцарії (21 грудня 2000 р.) Суд встановив, що двоє суддів – практикуючі адвокати (Rechtsanwälte), які діють як судді за сумісництвом – не були незалежними в конкретній справі, оскільки вони мали судовий процес із заявником у різних справах, і ці справи фактично накладалися в часі (досі були на розгляді). У справі Pabla Ку проти Фінляндії (22 червня 2004 р.) Суд не виявив порушення Конвенції у справі, коли суддя апеляційного суду одночасно був депутатом фінського парламенту. Суд відхилив

доводи заявника про те, що це порушило принцип поділу влади, оскільки він не застосовувався абстрактно. У справі *Procola v Luxembourg* (28 вересня 1995 р.) Суд встановив, що існують потенційно законні підстави сумніватися в незалежності Державної ради Люксембургу для структурних причини, пов'язані з тим, що судді Ради також мають консультативні обов'язки щодо уряду щодо законності актів, які вони потім розглядають як судді. Однак у справі *UFC Que Choisir de Côte d'Or проти Франції* (30 червня 2009 року) Суд встановив, що той факт, що члени Державної ради Франції давали поради щодо урядових указів, сам по собі не підриває їх незалежність та неупередженість. Принцип поділу влади не діяв абстрактно. Заявник повинен був конкретно показати, що ті самі судді фактично консультували уряд щодо оскаржуваного ним указу. За фактами справи жоден із членів колегії, що розглядає заяву про скасування ухвали, раніше не брав участі в складі колегії, яка давала висновок щодо цього акту. У справі «Макгонелл проти Великобританії» (8 лютого 2000 р.) ЄСПЛ встановив, що судовий виконавець Королівського суду Гернсі не був незалежним, оскільки він спочатку консультував щодо прийняття певної постанови, а потім брав участь у її судовому розгляді.

Судовий імунітет

У справі «Зубарев проти Росії» (5 лютого 2015 р.) Суд постановив, що норми про імунітет судді, що виключають позови про наклеп проти суддів, які діють у своїй професійній якості, сумісні з Конвенцією. Це пов'язано з тим, що судді мають бути вільні виконувати свої функції незалежно та без страху перед наслідками, тоді як учасники процесу завжди можуть подати апеляцію до вищого суду, не звертаючись до судді особисто. Обмеження доступу до ефективних засобів судового захисту від незалежних суддів загрожують не лише функціонуванню правової системи окремих держав-членів, а й усій правовій системі ЄС. Обмеження, накладені на СЄС, означають, що засіб юридичного захисту в цьому контексті має бути гібридом як правових, так і політичних

заходів. «Це означало б, що Комісія виконуватиме свою роль як охоронця договорів, аналізує зусилля, вжиті в Європейському Союзі для просування та підтримки верховенства права, і обговорює з урядами держав-членів, як ЄС може далі просувати норму в усьому ЄС. юридичної культури. Незалежність означає свободу від зовнішнього тиску на ухвалення судових рішень і передбачає наявність гарантій від неправомірного впливу на суддів під час виконання ними судової ролі. Незалежність буде підірвана, якщо інші органи держави будуть втручатися у справу, що розглядається судом.

Поняття незалежності включає як зовнішню, так і внутрішню незалежність. Зовнішня незалежність означає незалежність від: інших органів влади, тобто виконавчої влади та парламенту»³⁸, «сторін судового розгляду»³⁹ та суспільства в цілому. Внутрішня незалежність означає незалежність від інших членів судової влади»⁴⁰. Створення видимості незалежності також важливо для збереження довіри суспільства до судової влади, включаючи довіру сторін у судовому розгляді.

«Поняття незалежності передбачає наявність процесуальних гарантій для відокремлення судової влади від інших повноважень держави та інших сторін, які можуть впливати на прийняття ними рішень. Залежність або незалежність судової влади буде оцінюватися з посиланням на ці гарантії, зокрема, з огляду на спосіб призначення членів судової влади, терміни їх повноважень, наявність гарантій проти зовнішнього тиску та чи виглядає орган незалежним. .

Судова незалежність має бути статутною, функціональною та фінансовою».⁴¹ Це означає, що вона має бути гарантована щодо судової

³⁸ Beaumartin v. France. URL: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6fac.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

³⁹ Anton Ettl and others against AUSTRIA. (дата звернення:

05.06.2022). URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiPuoTuxbP4AhVKSfEDHdNDAPMQFnoECAUQAQ&url=https://hudoc.echr.coe.int/app/conv/ersion/pdf?library=ECHR&id=001-73512&filename=ETTL%20v.%20AUSTRIA.pdf&usg=AOvVaw1yJwJrTL-wK49p14XcUkOy>. (дата звернення: 05.06.2022).

⁴⁰ CASE OF AGROKOMPLEKS v. UKRAINE. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-106636"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B). (дата звернення: 05.06.2022).

⁴¹ MAGNA CARTA OF JUDGES. URL: <https://rm.coe.int/16807482c6>. (дата звернення: 02.06.2022).

діяльності, зокрема щодо прийому на роботу, призначення до пенсійного віку, підвищення по службі, незмінності, навчання, імунітету суддів, дисципліни, винагороди та фінансування судової влади.

«Процес призначення суддів має фундаментальні наслідки для належного функціонування та легітимності судової влади в демократичній правовій державі. Висновки про порушення у створенні трибуналу або в процесі призначення суддів, які призводять до висновку, що суд не є «трибуналом, створеним законом», можуть мати значні наслідки для принципів правової визначеності та незмінності суддів. Таким чином, Суд встановив тест із трьох частин, описаний нижче, щоб визначити, чи є недоліки в процедурі призначення суддів або створення трибуналу достатньо серйозними для порушення вимог статті 6 ЄКПЛ»⁴².

Чи було явне порушення національного законодавства?

«Спочатку необхідно встановити, чи дотримувалися особи, що призначають, внутрішньодержавну процедуру та зобов'язання, які регулюють порядок призначення судді. Наприклад, якщо існує конкретна процедура голосування, чи це було дотримано? Або, якщо від призначенців вимагається надати належні причини для обґрунтування своїх рішень, чи достатньо вони дослідили кандидатів та обґрунтували свої рішення? Також може бути визнано, що держава порушує внутрішнє законодавство, якщо процедура призначення судді ігнорує рішення конституційного суду щодо того, як цей процес має здійснюватися.»⁴³

Чи стосувалося порушення національного законодавства будь-якої фундаментальної норми процедури призначення судді?

«По-друге, необхідно оцінити, чи були будь-які порушення внутрішньодержавної процедури, які були встановлені на етапі 1, настільки серйозними, що підірвали легітимність процедури призначення, щоб підірвати

⁴² CASE OF GUÐMUNDUR ANDRI ÁSTRÁÐSSON v. ICELAND.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-191701"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B)(дата звернення: 02.06.2022).

⁴³ Case law: Xero Flor w Polsce sp. z o.o. v. Poland, no. 4907/18, 7 May 2021.

URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/caselaw-4907-18>. (дата звернення: 05.06.2022).

саму суть права на суд, встановленого законом. . Питання полягає в тому, чи породжують недоліки процедури достатню невизначеність навколо мотивів призначення, щоб викликати серйозні побоювання щодо неправомірного втручання в судову владу та забруднити законність усього процесу? Вважає Велика палата?»⁴⁴ що такі серйозні «порушення можуть включати, наприклад, призначення осіб, які не відповідають юридичним критеріям, або інші порушення, які підривають мету та дію вимоги «встановленого законом», як тлумачить Суд»⁴⁵. Суд також постановив, що постійне невиконання відповідних рішень Конституційного суду держави з питань призначення суддів становило б серйозне порушення національного законодавства, оскільки це підірвало б верховенство права, принцип правової визначеності, поділ влади та повноваження судової влади.

Чи були ствердженні порушення ефективно розглянуті та усунені національними судами?

«Нарешті, будь-які ймовірні порушення мають бути предметом судового розгляду. Факту того, що порушення підлягають розгляду вищим судом, буде недостатньо, щоб задовольнити вимоги статті 6. Судовий контроль має бути ефективним, а це означає, що суд, що переглядає, має знайти правильний баланс між збереженням принципу правової визначеності та відстоювання поваги до верховенства права.

Наведений вище тест із трьох частин використовується для того, щоб встановити, чи порушують недоліки в процесі відбору суддів національне законодавство і, отже, є порушенням статті 6. На додаток до цього, відповідні міжнародні та європейські документи містять пропозиції щодо того, як саме має відбуватися процес відбору. структурований на національному рівні, і які кроки він має містити».⁴⁶ Велика хартія вольностей суддів, наприклад, стверджує, що

⁴⁴ CASE OF GUÐMUNDUR ANDRI ÁSTRÁÐSSON v. ICELAND.

URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-191701"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B). (дата звернення: 02.06.2022).

⁴⁵ Так само

⁴⁶ Basic Principles on the Independence of the Judiciary. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-independence-judiciary>.

judicial appointments for improper motives. (дата звернення: 02.06.2022).

рішення щодо відбору, призначення та кар'єри суддів ґрунтуються на об'єктивних критеріях і приймаються органом, відповідальним за гарантування незалежності.

«ССЈЕ рекомендує, щоб органи, відповідальні в державах-членах за призначення та надання консультацій щодо призначення та підвищення по службі, повинні впроваджувати, публікувати та впроваджувати об'єктивні критерії з метою забезпечення того, щоб відбір та кар'єра суддів «ґрунтувалися на заслугах, беручи до уваги кваліфікація, чесність, здібності та ефективність». Заслуги не визначаються виключно як юридичні знання, аналітичні здібності чи академічна досконалість. Він також повинен включати питання характеру, судження, доступності, комунікативних навичок, ефективності винесення суджень тощо, і вважається важливим, щоб суддя мав почуття справедливості та справедливості. На практиці може бути важко оцінити такі критерії; тому КРЄС наголосила, що при оцінці та застосуванні таких критеріїв застосовуються прозорі процедури та узгоджена практика».⁴⁷

З цього роздуму випливає, що довіра є ключовим питанням у контексті дотримання верховенства права для громадян, для бізнес-інвесторів та для урядів. Забезпечення ефективного та послідовного застосування верховенства права в ЄС є життєво важливим не лише для підтримки цінностей Союзу, а й для забезпечення економічної цілісності Єдиного ринку та остаточної політичної згуртованості ЄС.

Визнання Страсбурзьким судом внутрішньої судової незалежності відображає фундаментальне коригування цінностей, що лежать в основі його прецедентного права щодо статті 6 Конвенції. Це визнання є цінним

⁴⁷ The Magna Carta of Judges, § 5; see also https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805afb78 "RecommendationCM/Rec(2010)12oftheCommitteeofMinisterstoMemberStates on judges: independence, efficiency and responsibilities", CoE Committee of Ministers, 17 November 2010, Chapter VI, § 44: "Decisions concerning the selection and career of judges should be based on objective criteria pre-established by law or by the competent authorities. Such decisions should be based on merit, having regard to the qualifications, skills and capacity required to adjudicate cases by applying the law while respecting human dignity." (дата звернення: 02.06.2022).

коригуванням давнього погляду Суду на поділ влади щодо незалежності судів. Суд демонструє зростаючу усвідомлення важливості незалежності окремого судді, і це правильно: це коригування є неоціненним у часи, коли модель суддівського самоврядування має власні недоліки.

Наслідки такого зрушення в практиці Суду найбільш різко відчутні в колишніх комуністичних країнах, представлених у Раді Європи; поки що це єдині країни, засуджені за порушення принципу внутрішньої незалежності суддів. Однак, як я показав, використовуючи Нідерланди як приклад, нові Страсбурзькі стандарти можуть виявитися проблематичними також для усталених демократій Ради Європи.

Таким чином, визнання Страсбурзьким судом концепції внутрішньої судової незалежності є фундаментальним коригуванням його прецедентного права, що матиме наслідки для всіх держав-членів Ради Європи. Однак, щоб бути повністю ефективним і переконливим, концепція внутрішньої судової незалежності повинна бути роз'яснена Судом у рамках статті 6, як це було запропоновано на попередніх сторінках. Лише тоді концепція внутрішньої судової незалежності може справді виконувати свою мету: дати можливість окремому судді здійснювати правосуддя справедливо.

КОНЦЕПЦІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ СФОРМОВАНІ ПРАКТИКОЮ ЄСПЛ

Право на справедливий суд встановлено пунктом 1 статті 6 Конвенції де зазначено що право на справедливий суд має бути доступним для кожного а також публічний неупереджений та безсторонній розгляд справи

Незалежність і право на справедливий суд

Насамперед варто зазначити про концепції незалежності та об'єктивної безсторонності, ці поняття є тісно пов'язаними між собою, могут вимагати як спільного так і окремого розгляду. Тут варто звернутися до справи

Cooper v. the United Kingdom, Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal.

Для того щоб встановити так звану «незалежність» у розумінні п. 1 ст. 6 Конвенції, варто звернути нашу увагу на поняття «*inter alia*» тобто на порядок та срок повноважень членів, визначення наявності гарантій проти тиску з боку третіх сторін та наявності загальних ознак незалежності Практика ЄСПЛ визначає , що розподіл влади між такими гілками влади як виконавча і судова мають вагоме значення. Але ст. 6 Конвенції, та інші положення Конвенції не вимагають від держав дотримуватися теоретичних та конституційних концепцій стосовно взаємодії між різними гілками влади про що зазначено в справі *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal*

Remli v. France

«Ця справа стосувалася відмови суду присяжних у задоволенні заяви французького підсудного алжирського походження щодо офіційного замітки щодо расистського зауваження, нібито зробленого одним із присяжних за

межами зали суду і яке було зафіксовано в письмовій заяві свідка. Заявник скаржився, зокрема, на те, що він не мав слухання неупередженим судом.»⁴⁸

Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Він, зокрема, зазначив, що пункт 1 статті 6 накладає обов'язок на кожен національний суд перевірити, чи є він «неупередженим судом» у тому випадку, коли, як у випадку заявника, це оскаржувалося на підставі, яка не виявилася одразу явно позбавлені заслуг. Однак у цій справі суд присяжних не проводив такої перевірки, тим самим позбавляючи заявника можливості виправити, якщо це буде необхідним, ситуацію, що суперечить вимогам Конвенції. Цього висновку, враховуючи довіру, яку суди повинні викликати в осіб, які підпадають під їхню юрисдикцію, було достатньо, щоб Суд постановив, що було порушення пункту 1 статті 6. У цій справі суд встановив що мало місце порушення п. 1 ст. 6 Конвенції. Цей пункт встановлює обов'язок що кожен національний суд повинен перевірятися, також там зазначалося про наявність спеціальної процедури такої перевірки. Суд присяжних у цій справі не проводив такої перевірки. Цими діями заявник був позбавлений можливості виправити порушення відповідно до вимог Конвенції. Через відсутність такої перевірки ЄСПЛ встановив що цього факту достатньо для визнання порушення п. 1 ст. 6 Конвенції, такого ж рішення прийшов суд у праві *«Космос Мерітайм Трейдинг енд Шиппінг Ейдженсі» проти України*

Luka v. Romania

у цій справі судом було виявлено порушення 1 статті 6 Конвенції, у цій справі сумніви стосовно незалежності та неупередженості суду були визнані такими що мають місце «Після того, як у 1999 році був звільнений компанією, в якій він працював одним із менеджерів та керівником відділу ІТ, заявник подав позов про скасування цього рішення, також вимагаючи відшкодування збитків. Національні суди визнали його на користь в обох відношеннях, але було

⁴⁸ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 05.06.2022).

розпочато кілька подальших проваджень, пов'язаних з обчисленням збитків та виконанням рішення.»⁴⁹ Заявник стверджував, що суди не були неупередженими та незалежними, оскільки, зокрема, народні засідателі («помічники суддів») засідали в трибуналі, який розглядав його справу.

Критерії незалежності

Стосовно цього критерію варто зазначити про сталість законодавства та орган що здійснює правосуддя

Zand v. Austria

У цій справі було надано роз'яснення стосовно того з яких елементів складається принцип незалежності, було зазначено два основних елементи «Заявник свого часу працював ювелиром у майстерні, і його роботодавець подав до суду про відшкодування певних збитків. Він скаржився, що трудовий суд, який розглядав його справу, не був незалежним і неупередженим судом, створеним законом. Європейська комісія з прав людини постановила, що у справі заявника не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, зокрема, що трудовий суд був незалежним судом. Комісія, зокрема, нагадала, що термін «незалежний», як його тлумачать у прецедентному праві Комісії та Європейського суду з прав людини, включає два елементи, а саме незалежність судів від виконавчої влади та їх незалежність від сторін. »⁵⁰ Він також зазначив, що, згідно з прецедентною практикою Суду, мета терміну «встановлена законом» у пункті 1 статті 6 Конвенції полягає в тому, щоб забезпечити «щоб судова організація в демократичному суспільстві не залежала від на розсуд виконавчої влади, але це регулюється законом, що виходить від парламенту.

⁴⁹ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.

URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

⁵⁰ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 05.06.2022).

Kleyn and Others v. the Netherlands

Заявники – фізичні особи та компанії, чиї будинки чи комерційні приміщення були розташовані на або поблизу колії нової залізниці, що будувалася через Нідерланди від гавані Роттердама до кордону з Німеччиною – брали участь у провадженні щодо заперечення проти рішення про визначення точного маршруту залізниці. Це рішення про маршрут було прийнято згідно процедури передбачені Законом про планування транспортної інфраструктури. Вони стверджували, що Відділ адміністративної юрисдикції Державної ради, який виніс рішення у суперечці, не може розглядатися як незалежний і неупереджений трибунал, оскільки Державна рада виконувала як дорадчу функцію, надаючи консультативні висновки щодо законопроектів, так і судову функції, шляхом визначення апеляцій за адміністративним правом.

Суд постановив, що порушення пункту 1 статті 6 Конвенції не було, встановивши, що побоювання заявників щодо відсутності незалежності та неупередженості Відділу адміністративної юрисдикції не можна вважати об'єктивно виправданими. Суд, зокрема, зазначив, що хоча поняття поділу влади між політичними органами влади та судовою владою набуває все більшого значення в прецедентному праві Суду, ні стаття 6, ні будь-яке інше положення Конвенції не вимагають від держав дотримуватись будь-яких вимог. теоретичні конституційні уявлення про допустимі межі взаємодії влади. Питання завжди полягало в тому, чи були дотримані у конкретній справі вимоги Конвенції, і перед Судом стояло виключно питання, чи мав, за обставин справи, Відділ адміністративної юрисдикції необхідний «вид» незалежності, чи необхідна «об'єктивна» неупередженість.

Gurov v. Republic of Moldova

Після спору зі страховою компанією щодо укладеного нею договору заявниця подала цивільний позов, вимагаючи винесення постанови про зобов'язання страхової компанії виплатити їй пенсію. Заявниця скаржилася на те, що вона не

мала справедливого розгляду справи в суді, створеному законом, у зв'язку із закінченням терміну повноважень одного з суддів, які беруть участь у її справі. «Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що справа заявника не була розглянута судом, створеним законом. Він, зокрема, зазначив, що уряд Молдови визнав, що у відповідний час судді, термін повноважень яких закінчився, мали право продовжувати виконувати свої функції протягом невизначеного періоду до тих пір, поки Президент не вирішить питання про їх призначення, і що не було законодавчих актів, які б регулювали це питання. За цих обставин Суд вважав, що участь судді, строк повноважень якого закінчився, у засіданні у справі заявника не мала правових підстав. Крім того, така практика суперечила принципу, згідно з яким організація судів у демократичному суспільстві не повинна залежати від розсуду виконавчої влади.»⁵¹

Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina

«ЄСПЛ у цій справі не визнав порушень п. 1 ст. 6 Конвенції та підтвердив рішення Конституційного Суду Боснії та Герцеговини і визнав те що у своєму рішенні він був незалежним Обидва заявники були засуджені Судом Боснії та Герцеговини за воєнні злочини, скоєні проти цивільного населення під час війни 1992-1995 років. Перший скаржився, зокрема, на те, що він не отримав справедливого розгляду незалежним судом. Він стверджував, що трибунал, що виносить рішення, не був незалежним у значенні цього положення, зокрема тому, що два його члени були призначені Управлінням Високого представника у Боснії та Герцеговини на два роки з можливістю поновлення.

Суд визнав скаргу першого заявника за статтею 6 § 1 Конвенції неприйнятною як явно необґрунтовану, не вбачаючи причин для того, щоб поставити під сумнів висновки Конституційного суду Боснії та Герцеговини у цій справі про те, що

⁵¹ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ.
URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/>. (дата звернення: 05.06.2022).

Державний суд був незалежним. Суд, зокрема, встановив, що немає підстав сумніватися в тому, що міжнародні судді Державного суду були незалежними від політичних органів Боснії та Герцеговини, від сторін у справі та від установи Верховного представника. Призначення міжнародних суддів було мотивовано саме бажанням зміцнити незалежність палат Державного суду щодо військових злочинів і відновити довіру суспільства до судової системи. Крім того, той факт, що судді, про які йде мова, були відряджені з-поміж професійні судді у своїх країнах були додатковою гарантією проти зовнішнього тиску. Правда, термін їх повноважень був відносно коротким, але це було зрозуміло з огляду на тимчасовий характер міжнародної присутності в Державному суді та механізми міжнародного відрядження.»⁵²

Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others v. France

«Обидва заявники були засуджені Судом Боснії та Герцеговини за воєнні злочини, скоєні проти цивільного населення під час війни 1992-1995 років. Перший скаржився, зокрема, на те, що йому не був наданий справедливий розгляд незалежним судом. Він стверджував, що трибунал, що виносить рішення, не був незалежним у значенні цього положення, зокрема тому, що два його члени були призначені Управлінням Високого представника у Боснії та Герцеговини на два роки з можливістю поновлення. У цій справі ЄСПЛ дійшов до висновку що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.»⁵³

Стабільне законодавство

Mustafa Tunç and Fecire Tunç v. Turkey

«Ця справа стосувалася смерті молодого чоловіка під час проходження служби в армії, перебуваючи на території приватної нафтової компанії, охорону якої надавала національна жандармерія. Заявники стверджували, що розслідування з

⁵² Так само

⁵³ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.

URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf. (дата звернення: 02.06.2022).

метою встановлення обставин смерті їхнього родича не задовольнило вимоги статті 2 (право на життя) Конвенції.»⁵⁴

«У своєму рішенні Суд визнав корисним надати деякі роз'яснення щодо вимоги щодо незалежності розслідування для цілей статті 2 Конвенції, зокрема щодо того, чи повинні слідчі органи в широкому сенсі відповідати подібним критеріям незалежності, що й ті, які переважають відповідно до статті 6 Конвенції. Спочатку Суд вважав, що хоча вимоги справедливого слухання можуть спонукати до розгляду процесуальних питань згідно з іншими положеннями, такими як статті 2 або 3 Конвенції, надані гарантії не обов'язково повинні оцінюватися однаково. У справі заявників Суд постановив, що не було порушення статті 2 Конвенції в її процесуальному аспекті, встановивши, що розслідування, проведене у справі, було достатньо ретельним і незалежним і що заявники були залучені до нього, щоб ступінь, достатній для захисту їхніх інтересів і надання їм можливості реалізувати свої права. Стосовно незалежності розгляду, проведеного військовим судом, Суд зазначив, зокрема, що, враховуючи норми, що діяли на той час, були фактори, які ставлять під сумнів законну незалежність військового суду, який був покликаний розглянути скаргу заявників на постанову прокуратури про непритягнення до кримінальної відповідальності.»⁵⁵ «Однак Суд вважав, що згідно зі статтею 2 ці міркування самі по собі не були достатніми для висновку про відсутність незалежності розслідування. Стаття 2 не вимагала абсолютної незалежності, і, крім того, незалежність слідства мала оцінюватися на основі фактів конкретної справи. Визнаючи, що не можна вважати, що суб'єкти, які відігравали роль у розслідуванні, користувалися повною законодавчою незалежністю, Суд визнав, що розслідування було достатньо незалежним у значенні статті 2 Конвенції.»⁵⁶

⁵⁴ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/>. (дата звернення: 05.06.2022).

⁵⁵ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

⁵⁶ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/>. (дата звернення: 05.06.2022).

Відсутність стороннього впливу

Toni Kostadinov v. Bulgaria

«Ця справа стосувалася попереднього ув'язнення заявника, колишнього офіцера національної поліції, який був заарештований за підозрою у причетності до злочинної угруповання, та поваги до його права вважатися невинним. Заявник, зокрема, стверджував, що зауваження міністра внутрішніх справ на прес-конференції, які однозначно ідентифікували його як одного з найвпливовіших членів банди грабіжників, порушили його право вважатися невинним.»⁵⁷

«Суд постановив, що мало місце порушення пункту 2 статті 6 (презумпція невинуватості) Конвенції, встановивши, що зауваження міністра внутрішніх справ порушили право заявника вважатися невинним. Нагадуючи, що презумпція невинуватості є одним із елементів справедливого кримінального розгляду, Суд, зокрема, зазначив, що порушення презумпції невинуватості може виходити не лише з боку судді, а й з боку інших органів державної влади: спікера парламенту, прокурора, міністра внутрішніх справ або співробітників поліції. За конкретних обставин справи та з огляду на його посаду як вищої посадової особи уряду на посаді, Суд визнав, що міністр внутрішніх справ був зобов'язаний вжити необхідних запобіжних заходів, щоб уникнути будь-якої плутанини щодо сфери діяльності. його зауваження щодо проведення та результатів операції»⁵⁸.

Незалежність яка встановлена законом

Piersack v. Belgium

У цій справі було визнано порушення п. 1 ст. 6 Конвенції, у цій справі у Суду виникли сумніви стосовно незалежності та неупередженості суду. Було зазначено так що незалежність та неупередженість це те що може існувати тільки

⁵⁷ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

⁵⁸ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАС ПРАКТИКА ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/> (дата звернення: 05.06.2022).

при відсутності упереджень та необ'єктивності. Наявність цих пунктів можна перевірити відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції.

Holm v. Sweden

«Заявник, економіст, який на той час працював у Шведській федерації промисловості, скаржився на те, що позов про наклеп, поданий ним проти автора та видавця книги, не був вирішений незалежним і безстороннім судом. через політичний характер справи і, зокрема, через участь п'яти активних членів Шведської соціал-демократичної робітничої партії ("SAP") у складі присяжних в окружному суді. Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що незалежність та неупередженість окружного суду викликала сумніви і що побоювання заявника щодо цього були об'єктивно виправданими.»⁵⁹ Суд, зокрема, зазначив, що той факт, що підсудні отримали певні гарантії, характерні для кримінального процесу за участю присяжних, які не були доступні заявнику як приватному обвинувачеві, сам по собі не становив законної причини побоюватися відсутність незалежності та неупередженості. Проте існували зв'язки між відповідачами та присяжними, які були оскаржені заявником, що могло викликати побоювання щодо незалежності та неупередженості присяжних (один із відповідачів, видавництво, опосередковано належало SAP, а інший працював у цій компанії та був ідеологічним радником SAP). Крім того, оскаржувані уривки книги явно мали політичний характер і, безсумнівно, викликали занепокоєння SAP. Нарешті, оскільки юрисдикція апеляційного суду, як і юрисдикція окружного суду, була обмежена умовами вироку присяжних, недолік у провадженні в останньому суді не міг бути усунений апеляцією до першого.

Xero Flor w Polsce sp. z o.o. v. Poland

«Ця справа стосувалася провадження, порушеного компанією-заявником про відшкодування шкоди її майну, та її скарги на призначення одного судді, зокрема

⁵⁹ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

до Конституційного суду, який розглядав її справу. Компанія-заявник скаржилася, зокрема, на відмову національних судів передати юридичні питання до Конституційного суду.»⁶⁰ Він також стверджував, що колегія з п'яти суддів Конституційного Суду, яка розглядала його справу, була складена з порушенням Конституції. Зокрема, один суддя був обраний Сеймом (нижня палата парламенту), незважаючи на те, що цю посаду вже обіймав інший суддя, обраний попереднім Сеймом.

«Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд та порушення пункту 1 статті 6 щодо права на суд, встановлений законом.»⁶¹ Він, зокрема, встановив, що, незважаючи на те, що компанія-заявник неодноразово порушувала це питання, національні суди не відповіли на його аргументи про те, що закон, застосований у його справі, був несумісним із Конституцією, і, отже, не виконали свого обов'язку за Конвенцією забезпечити вмотивовані рішення. Крім того, Суд постановив, що дії органів влади щодо призначення одного із суддів, які перебували у судовій лаві у справі компанії-заявника, та ігнорування рішень Конституційного Суду з цього приводу означали, що колегія, яка розглядала справу, не була судом, створений законом.

Campbell and Fell v. the United Kingdom

у цій справі було встановлено відсутність порушення п. 1 ст. 6 Конвенції щодо того що у даній справі мало місце невпевненість заявника у незалежності та неупередженості Ради відвідувачів які призначалися міністром МВС. Він не підтверджував незалежність Ради відвідувачів від виконавчої влади, оскільки судді призначалися за особистою рекомендацією міністра МВС, що були відповідальні за судову гілку влади, такі судді також не можуть бути визнані

⁶⁰ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ.
URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/>(дата звернення: 05.06.2022).

⁶¹ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.
URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

незалежними. Також у даній справі було зазначено що МВС видавало Раді відвідувачів керівні вказівки стосовно виконання своєї роботи. Даний орган під час здійснення своєї судової діяльності даних вказівок не дотримувався та вчиняв незалежною.

Sramek v. Austria

Ця справа особлива тим що тут можна знайти поняття незалежності через розуміння заборони сторін втручатися у роботу суду. Для того аби суд відповідав вимогам ст. 6 Конвенції, важливе також таке поняття як «видимість незалежності», у цій справі п. 1 ст. 6 Конвенції було порушено оскільки в складі судового органу була особа яка було підпорядкована одній зі сторін у справі що правомірна може викликати сумніви у незалежності суду, а такі дії можуть мати серйозний вплив на довіру з боку громадськості до судової гілки влади

Thaler v. Austria

У цій справі було наявне порушення п. 1 ст. 6 Конвенції. У цій справі було призначено радників з числа «Регіональної апеляційної комісії» які в свою чергу мали зв'язки зі стороною що є учасником справи. Суд визнав що сам факт наявності таких радників під час судового розгляду був підставою для визнання порушень п. 1 ст. 6 Конвенції. «У другому провадженні двоє юридичних радників, призначених Асоціацією рад з соціального страхування, були також вищими посадовими особами Тирольської регіональної ради з медичного страхування, що, ймовірно, посилювало побоювання заявника. Також відсутність незалежності або неупередженості Комісії не була виправлена в апеляційній інстанції; її рішення не підлягало перегляду судовим органом, оскільки можливість апеляційного оскарження рішення до адміністративного суду виключалася законом, а юрисдикція конституційного суду обмежувалася лише питаннями конституційного права.»⁶²

⁶² Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

Filippini v. San Marino

У цій справі суд не знайшов порушень оскільки на його думку певні політичні погляди не можуть викликати підозру в незалежності та неупередженості суду а заяву такою що є неприйнятною та необґрунтованою. Суд в цій справі призначався парламентом але цей факт не можна визнати таким що має вплив на незалежність та неупередженість суддів оскільки в подальшому суд не отримував ніяких вказівок та не був підпорядкований парламенту що означає що суд міг діяти повністю незалежно

«Закон Сан-Маріно, який розглядався, закріплював статус суддів у цьому значенні. Єдиний факт, що суддів призначав Парламент, не обґрунтовував висновок, що Парламент надавав вказівки суддям у контексті їх судових повноважень. У цій справі не було об'єктивних підстав підозрювати, що судді, які розглядали це питання, не діяли відповідно до свого правового статусу. Крім того, заявник не стверджував, що відповідні судді діяли згідно з вказівками або проявляли упередженість.»⁶³

Clarke v. the United Kingdom

У цій справі заява була визнана необґрунтованою оскільки Суд у цих справах був призначений Лордом-канцлером і через це у заявника виникали сумніви у незалежності та неупередженості суду. Однак ЄСПЛ визнав що такий спосіб призначення суддів на посаду не суперечить вимогам конвенції. Також зазначалася про відсутність підпорядкування та робочих стосунків між судом та Департаментом Що назначав їх на посаду це означає що не було можливості здійснювати вплив або тиск на суд з боку Лорда канцлера. Також було досліджено суб'єктивну незалежність суддів і тут також не було виявлено жодних підстав вважати щ обули наявні відсутність незалежності та неупередженості. Також могла виникати підозра у порушенні конвенції у звязку

⁶³ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ.
URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/>(дата звернення: 02.06.2022).

з повноваженнями Лорда канцлера звільняти судді, але ЄСПЛ зазначив що таке звільнення могло бути оскаржено в суді а тому це не є порушенням конвенції. Також зазначалося що подібних справ де звільнення впливало б на неупередженість суддів насправді не було знайдено на практиці. Тому суд дійшов до висновку що у даній праві немає місця для задоволення позову.

Sacilor-Lormines v. France

У цій справі було наявне порушення п. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки суд дійшов до висновку що у заявника були обґрунтовані обставини для сумніву у незалежності та неупередженості суду. Суть справи полягала в тому що одному з суддів що приймали участь у справі у складі колегії було запропоновано посаду у міністерстві що виступало заявником проти компанії. Оскільки судді було запропоновано керівну посаду це дає підстави сумніватися у неупередженості суду у даній справі.

Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland

«Ця справа стосувалася твердження заявника про те, що новий апеляційний суд Ісландії (Landsréttur), який залишив без змін його вирок за порушення правил дорожнього руху, не був трибуналом, «створеним законом», через порушення у призначенні одного з суддів, які слухали його випадок.

Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що заявнику було відмовлено у його праві на суд, створений законом через участь у розгляді справи над суддею, призначення якого було порушено серйозні порушення, які порушили саму суть цього права. Зокрема, враховуючи потенційні наслідки виявлення порушення та важливі інтереси, які поставлені на карту, Суд прийшов до думки, що право на суд, засноване законом, не слід тлумачити занадто широко, так що будь-яка нерегулярність у процедурі призначення судді може зашкодити це вірно.»⁶⁴ Таким чином, він сформулював

⁶⁴ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.

URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

треступеневу перевірку, щоб визначити, чи були порушення в процедурі призначення судді настільки серйозними, що спричинили порушення права на суд, встановленого законом. Потім було виявлено наступне. За останні десятиліття в законодавчій базі Ісландії, яка регулює призначення суддів, відбулися деякі важливі зміни, спрямовані на обмеження міністерських дискреційних повноважень у процесі призначення і тим самим посилення незалежності судової влади. Контроль за повноваженнями міністрів був додатково посилений у зв'язку з призначенням суддів до новоствореного апеляційного суду, де парламенту було доручено затвердити кожен кандидатуру, запропоновану міністром юстиції, з метою підвищення легітимності цього нового суду. Однак, як встановив Верховний суд Ісландії, ця правова база була порушена, зокрема міністром юстиції, коли було призначено чотирьох нових суддів Апеляційного суду. Хоча міністр був уповноважений законом відступити від пропозиції Комітету з оцінки за певних умов, вона знехтувала фундаментальним процедурним правилом, яке зобов'язувало її ґрунтувати своє рішення на достатньому розслідуванні та оцінці. Ця норма була важливою гарантією для запобігання дії міністра з політичних чи інших неправомірних мотивів, які підірвали б незалежність і легітимність Апеляційного суду, і його порушення було рівносильним відновленню дискреційних повноважень, які раніше володіла її посадою в апеляційному суді. контексту призначень суддів, що нейтралізує важливі досягнення та гарантії законодавчих реформ. Нарешті, Суд нагадав, що тут існували додаткові юридичні гарантії для усунення порушень, допущених міністром, такі як парламентська процедура та остаточні гарантії судового розгляду у національних судах, але всі ці гарантії виявилися неефективними, а дискреційний захист використаний Міністром для відходу від оцінки Комітету з оцінки, залишився без обмежень.

Grzeda v. Poland

Ця справа стосувалася відсторонення заявника, судді, з Національної ради юстиції (NCJ) до закінчення терміну його повноважень та його неможливості

отримати судовий розгляд цього рішення. «Його відсторонення відбулося в контексті судової реформи в Польщі. Заявник скаржився, зокрема, на те, що йому було відмовлено у доступі до суду.

Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 (право на справедливий суд) Конвенції, встановивши, що відсутність судового розгляду справи порушила право заявника на доступ до суду.»⁶⁵ Суд, зокрема, підкреслив, що він повністю обізнаний з контекстом справи – послабленням незалежності суддів та дотриманням стандартів верховенства права, викликаним реформами уряду. Зокрема, послідовні судові реформи були спрямовані на послаблення незалежності суддів, починаючи з серйозних порушень під час виборів суддів Конституційного Суду в грудні 2015 року, потім, зокрема, перебудову НКЮ та створення нових палат. Верховний Суд, одночасно розширюючи контроль міністра юстиції над судами та посилюючи його роль у питаннях судової дисципліни. Суд також посилався на свої рішення, пов'язані з реорганізацією польської судової системи, а також на справи, вирішені Судом Європейського Союзу, та відповідні рішення Верховного суду та Вищого адміністративного суду Польщі. Суд постановив, що в результаті цих послідовних реформ судова влада зазнала втручання з боку виконавча та законодавча влада та її незалежність були істотно ослаблені. Справа заявника була одним із прикладів цієї загальної тенденції.

Langborger v. Sweden

Заявник скаржився, зокрема, на те, що позов, який він подав з метою вилучення застереження з його договору оренди, не був розглянутий незалежним та неупередженим судом. Стаття, про яку йдеться, передбачала, що орендна плата повинна встановлюватися шляхом переговорів між названим об'єднанням орендодавців і названим об'єднанням орендарів. «Обмежуючи його розгляд Судом з питань житла та оренди, який, коли він вирішував справу заявника,

⁶⁵ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.

URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

складався з двох професійних суддів і двох народних засідателів, призначених відповідно Шведською федерацією власників майна та Національним союзом орендарів, а потім призначених Уряд – який був останнім національним органом, який вирішував як питання факту, так і юридичні питання, що є предметом спору, Суд постановив, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Він, зокрема, зазначив, що для того, щоб встановити, чи можна вважати орган незалежним, необхідно враховувати, зокрема, спосіб призначення його членів та термін їх повноважень, наявність гарантій проти зовнішнього тиску та питання, чи представляє тіло видимість незалежності.»⁶⁶ Що стосується питання неупередженості, то слід розрізнити суб'єктивний тест, за допомогою якого він намагався встановити особисте переконання даного судді у конкретній справі, та об'єктивний тест, спрямований на з'ясування того, чи надає суддя гарантії, достатні для виключення будь-які законні сумніви з цього приводу. Що стосується народних засідателів, Суд вважав, що у цій справі важко відокремити питання неупередженості від питання незалежності. Хоча останні виявилися в принципі надзвичайно кваліфікованими для участі у вирішенні спорів між орендодавцями та орендарями та конкретних питань, які можуть виникнути в таких спорах, Суд, однак, визнав, що їх незалежність та неупередженість можуть бути піддані сумніву в певному випадок. У цій справі не було жодних підстав сумніватися в їх особистій неупередженості за відсутності будь-яких доказів. Щодо їх об'єктивної неупередженості та питання про те, чи виглядали вони незалежними, Суд зазначив, що вони були висунуті двома асоціаціями та мали тісні зв'язки з двома асоціаціями, які обидві були зацікавлені в продовженні існування переговорної застереження. Оскільки заявник домагався виключення з договору оренди цього пункту, він міг обґрунтовано побоюватися, що народні засідателі мали спільний інтерес, який суперечить його власним, а отже, що баланс інтересів, притаманний складу суду з питань житла та оренди в інших

⁶⁶ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ.
URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraini-daye-praktika-yespl/> (дата звернення: 02.06.2022).

справах, був може бути засмучений, коли суд вирішить його власний позов. Той факт, що до складу суду з питань житла та оренди також увійшли двоє професійних суддів, чия незалежність та неупередженість не піддавалися сумніву, у цьому відношенні не має значення.

Broda v. Poland (№. 26691/18) та Wojara v. Poland

В цій справі заява була надіслана у зв'язку з тим що повноваження двох суддів було припинено передчасно через зміни в судовій системі. Вони звертали увагу ЄСПЛ на те що вони були звільнені і при цьому у них не було можливості судового захисту своїх прав. Суд задовольнив це клопотання у відповідності до п. 1 ст. 6 Конвенції.

Pabla Ky v. Finland

У цій справі розглядалося питання свободи під час виконання суддями своїх обов'язків. ЄСПЛ встановив порушення п. 1 ст. 6 Конвенції, і зазначив що участь спеціаліста у судовому розгляді який є членом парламенту є недостатньою для обґрунтування зави і не було надано доказів упередженого ставлення з боку суду. Заявник посилався на теорію розподілу влади але на думку ЄСПЛ у цій справі формально цей розподіл не був порушений

İbrahim Gürkan v. Turkey

У цій справі показано гарантії для суддів а саме перебування на посаді судді. У цій справі суд визнав порушення п. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки військовий суд. Що розглядав справу не можна вважати незалежним та неупередженим. Суд у цій справі визнав що відсутність юридичної освіти у офіцера не є показником того що у суду не було незалежності та неупередженості але член суду був військовим який був частиною армійської системи та перебував на службі, а також за законом у нього не було таких самих привілеї що надавалися суддям.

Стабільне законодавство

Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others v. France

«Заявники, які працювали в органах соціального захисту в Ельзасі-Мозелі, скаржилися, що втручання держави в судовий процес, який торкався її, за допомогою ретроспективного законодавства суперечило принципу рівності сторін і зробило розгляд несправедливим. Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо права на справедливий суд. Він, зокрема, підтвердив, що, хоча в принципі законодавча влада в цивільних справах не забороняла приймати нові ретроспективні положення для регулювання прав, що впливають з чинного законодавства, принцип верховенства права та поняття справедливого судового розгляду, закріплені в статті 6 Конвенції, виключають будь-яке втручання законодавчого органу – за винятком вагомих підстав загального інтересу – у здійсненні правосуддя, спрямоване на вплив на судові рішення спору. »⁶⁷

Доктрина зовнішніх проявів

Findlay v. The United Kingdom

У цій справі мало місце порушення п. 1 ст. 6 Конвенції оскільки судовий орган у даній справі викликав підозру у заявника стосовно його незалежності та неупередженості і на це були об'єктивні причини. Офіцер що скликав судовий орган брав вагому роль у скликанні такого органу оскільки у минулому він мав тісні зв'язки з органами прокуратури. Тому ЄСПЛ поставив питання чи були судді що були призначені у склад трибуналу незалежними та неупередженими. Виникло питання чи був суд у цій справі незалежним. ЄСПЛ зазначив що у цій справі всі судді були офіцерами та були підпорядковані обвинувачуваному.

McGonnell v. the United Kingdom

⁶⁷ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

«Тут також було визнано порушення п. 1 ст. 6 Конвенції. В цій справі було зазначено що заява стосувалася неупередженості та незалежності судового пристапу. ЄСПЛ дійшов до висновку що він приймав вагому участь у цій справі оскільки ЄСПЛ не виявив порушення п. 1 ст. 6 Конвенції у справі Morel, встановивши, що занепокоєння заявника не були об'єктивно виправданими. ЄСПЛ, зокрема, зазначено, що сам факт того, що суддя вже ухвалював рішення на стадії досудового вирішення спору, сам по собі не може розглядатися як підстава для виправдування такого занепокоєння щодо його неупередженості. Важливим був обсяг та характер вжитих суддею заходів до судового розгляду справи по суті. Крім того, той факт, що суддя детально дослідив матеріали справи, не спричинив жодних упереджень з його боку, які перешкождали б вважати його неупередженим під час прийняття рішення по суті. Попередній аналіз наявної інформації у матеріалах справи також не означав, що результат остаточного аналізу був передбачений. Важливим було те, щоб аналіз було проведено під час винесення рішення та обґрунтовано доказами і аргументами, наданими під час судового засідання. У справі заявника ЄСПЛ не знайшов жодних об'єктивних підстав вважати, що характер та обсяг обов'язків судді у справі про банкрутство протягом періоду спостереження (які мали на меті забезпечити щоденне управління компаніями) спричинили будь-які упередження щодо – окремо розглянутого – питання, яке господарський суд мав вирішити стосовно ефективності плану заявника для компаній, які продовжували торгівлю наприкінці періоду спостереження, та фінансових гарантій, наданих під час слухання справи судом.»⁶⁸

Fazli Aslaner v. Turkey

У даній справі було виявлено порушення п. 1 ст. 6 Конвенції оскільки суд зазначив що відповідно до матеріалів справи заявник мав об'єктивні обставини для сумніву у неупередженості та незалежності суду. Оскільки заступниця

⁶⁸ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ.
URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraini-daye-praktika-yespl/> (дата звернення: 05.06.2022).

голови Адміністративного суду була раніше обрана учасником установчих зборів що дало суду можливість підозри у неупередженості та незалежності суду

Паралельні судові функції в одній справі

Procola v. Luxembourg

«Заявник, молокозавод, створений як сільськогосподарська асоціація, скаржився, зокрема, на те, що Судовий комітет Державної ради не був незалежним і неупередженим на тій підставі, що деякі з членів Комітету, які винесли рішення щодо його заяви про судовий розгляд наказів міністерства, що фіксують кількість молока, раніше висловлювали свою думку щодо законності оскаржуваних положень.»⁶⁹

«Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що заявник мав законні підстави побоюватися того, що члени Судового комітету вважали зв'язаними раніше висловленою думкою, і що цей сумнів сам по собі Незважаючи на незначне його виправдання, було достатньо, щоб порушити неупередженість суду, про який йде мова. Суд, зокрема, зазначив, що чотири члени Державної ради виконували як консультативні, так і судові функції в одній справі. У контексті такої установи, як Державна рада Люксембургу, сам факт того, що певні особи послідовно виконували ці два типи функцій щодо одних і тих самих рішень, міг поставити під сумнів структурну неупередженість установи.»⁷⁰

UFC Que Choisir Côte d'Or v. France

Тут заяву було визнано неприйнятною та необґрунтованою, та заява стосовно тощо у справі можлива відсутність незалежності та неупередженості не є виправданими та об'єктивний. «У провадженні щодо високошвидкісної

⁶⁹ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

⁷⁰ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/> (дата звернення: 05.06.2022).

залізничної лінії асоціація-заявник засудила, зокрема, відсутність незалежності та неупередженості Державної ради. Зокрема, він скаржився на відсутність (структурної) неупередженості вищого суду внаслідок того, що Державна рада мала як дорадчі, так і судові повноваження, а також принцип «подвійного призначення». Таким чином, члени суду мали б ознайомитися з адміністративними актами, щодо яких вони раніше давали висновок.

Суд визнав скарги асоціації-заявника неприйнятними як явно необґрунтовані, встановивши, що його побоювання щодо незалежності та неупередженості секції, яка вирішувала її справу, не можуть вважатися об'єктивно виправданими. На думку Суду, питання полягало в тому, чи мав, за обставин справи, Державна рада належним виглядом незалежності чи необхідною об'єктивною неупередженістю, при цьому розумілося, що ці питання необхідно розглядати разом, концепції незалежності і об'єктивна неупередженість тісно пов'язані між собою. У зв'язку з цим Суд посилався на свою прецедентну практику, зокрема на рішення у справі *Sacilor-Lormines* проти Франції (див. вище), в якому він наголосив, що той факт, що Державна рада була органічно близькою до виконавчої влади було недостатнім для встановлення відсутності незалежності, і постановив, що заходи щодо призначення та розвитку кар'єри членів Державної ради були сумісні з вимогами пункту 1 статті 6. Суд також зазначив, по-перше, що він не мав абстрактно вирішувати питання, чи сумісні дорадчі повноваження»⁷¹ Державної ради з її судовими функціями та вимогами незалежності та неупередженості, які вони передбачали, а по-друге, що принцип відокремлення повноваження були «не визначальними абстрактно». Він повинен був визначити в кожному конкретному випадку, чи становив висновок, виданий Верховним судом, «своєрідною шкодою» для судового рішення, що переглядається, «що призвело до сумнівів щодо «об'єктивної» неупередженості ухвалення судового рішення на послідовне виконання дорадчих і судових

⁷¹ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ.
URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraïni-daye-praktika-yespl/> (дата звернення: 02.06.2022).

функцій». Однак у цій справі, з огляду на останній пункт та у світлі зауважень сторін, Суд постановив, що жоден із членів колегії, яка розглядала заяву про скасування відповідної ухвали, раніше не брав участі в судовому засіданні. яка висловила думку щодо цього тексту.

Безпека перебування на посаді судді

Вака v. Hungary

«Ця справа стосувалася передчасного припинення повноважень заявника, голови Верховного суду Угорщини, після його критики законодавчих реформ і того факту, що він не міг оскаржити це рішення в суді. Його шестирічний термін повноважень закінчився за три з половиною роки до звичайної дати його закінчення через набуття чинності Основного закону (нової Конституції), який передбачав створення Курії, найвищий суд Угорщини, щоб замінити Верховний суд. Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що Угорщина порушила саму суть права заявника на доступ до суду.»⁷² Він, зокрема, зазначив, що передчасне припинення повноважень заявника не було переглянуто звичайним судом чи іншим органом, що здійснює судові повноваження, і не було підлягає розгляду. Суд вважав, що така відсутність судового контролю була наслідком законодавства, відповідність якого вимогам верховенства права була сумнівною. «Суд також підкреслив зростаючу важливість, яку міжнародні документи та документи Ради Європи, а також практика міжнародних судів та практика інших міжнародних органів надають процесуальній справедливості у справах, пов'язаних з відстороненням чи звільненням суддів, включаючи втручання. органом, який був незалежним від виконавчої та законодавчої влади щодо кожного рішення, що впливає на припинення повноважень судді.»⁷³

⁷² Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

⁷³ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b797a>

Broda and Wojara v. Poland

Ця справа стосувалася скарги заявників на те, що вони не мали жодних засобів правового захисту, які б дозволили їм оскаржити рішення Міністра юстиції щодо передчасного припинення їх повноважень на посаді віце-президентів Кельцького обласного суду. Заявники, зокрема, стверджували, що їхнє видалення було незаконним і свавільним і що не було спеціального засобу судового захисту, який дозволив би оскаржити це рішення.

Суд постановив, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Оскільки дострокове припинення повноважень заявників на посаді віце-президентів суду не було розглянуто ні звичайним судом, ні іншим органом, який виконує судові обов'язки, Суд встановив, що держава-відповідач порушила саму суть права заявників. доступу до суду. Суд, зокрема, наголосив на важливості забезпечення незалежності судової влади та поваги до процесуальної справедливості у справах, що стосуються кар'єри суддів. Він зазначив, що національна правова база, яка застосовується до відсторонення заявників, не роз'яснює умови, за яких голови суду можуть бути відсторонені від посади, як виняток з принципу, згідно з яким судді має бути гарантовано безпеку перебування на посаді під час його або термін її повноважень. Крім того, майже всі повноваження з таких питань були зосереджені в руках представника виконавчої влади, а Національна рада судової влади, зокрема, була виключена з процесу. Суд далі зазначив, що заявники не були заслухані та не поінформовані про причини міністерських рішень. Нарешті, не було перегляду цих рішень про видалення органом, який не був би незалежним від Міністерства юстиції.

Необхідна стриманість

Buscemi v. Italy

«Ця справа стосувалася неодноразових відмов юнацького суду присудити опіку над дитиною його батькові. Заявник скаржився, зокрема, на упередженість з боку

голови Молодіжного суду та нашкодження його репутації та його сімейному життю внаслідок заяв, зроблених ним у пресі.

Суд постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що публічні заяви, зроблені Головою Молодіжного суду, були такими, що об'єктивно виправдовували побоювання заявника щодо його неупередженості. Він, зокрема, зазначив, що обов'язок неупередженості вимагає від судових органів зберігати максимальну свободу розсуду щодо справ, які вони розглядають, навіть якщо вони були спровоковані.»⁷⁴

Čivinskaitė v. Lithuania

Ця справа стосувалася дисциплінарного провадження проти заявниці, старшого прокурора, за невиконання належним чином своїх обов'язків під час гучного розслідування ймовірного сексуального насильства над дитиною. Провадження призвело до її пониження в посаді. Вона, зокрема, стверджувала, що дисциплінарне провадження проти неї та рішення адміністративного суду були несправедливими через політичне втручання та втручання ЗМІ у її справу.

Суд постановив, що порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо заявника не було. Він, зокрема, не знайшов жодних підстав вважати, що незалежність та неупередженість адміністративних судів були скомпрометовані публічними заявами державних чиновників і політиків або повідомленнями у ЗМІ щодо справи. Крім того, у матеріалах справи не було нічого, що могло б викликати у Суду сумніви щодо загальної справедливості розгляду справи в судах Литви.

Miroslava Todorova v. Bulgaria

Ця справа стосувалася двох дисциплінарних проваджень проти заявника, який у відповідний час був суддею та президентом головної професійної асоціації суддів Болгарії (BUJ). У рамках цього провадження Вища судова рада (ВСС) ухвалила рішення про зменшення її заробітної плати, а потім її звільнення на тій підставі, що мали місце затримки в розгляді її справ. Однак ця остання санкція

⁷⁴ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 02.06.2022).

була скасована Вищим адміністративним судом, і заявника було в кінцевому підсумку санкціоновано дворічним пониженням у посаді. Заявниця стверджувала, зокрема, що дисциплінарне провадження було мотивовано її заявами як Голови БУЖ. Суд постановив, що стосовно заявника було порушено статтю 10 (свобода вираження поглядів) Конвенції, встановивши, що національні органи не супроводили свої рішення відповідними та достатніми причинами, щоб пояснити, чому дисциплінарне провадження та Санкції, накладені на заявника, були необхідними та пропорційними законним цілям, які переслідувалися у цій справі, і що ці заходи не були «необхідними в демократичному суспільстві». Він додав, що цей висновок не виключає можливості притягнення суддів до відповідальності за порушення їх професійних обов'язків після здійснення ними свободи вираження поглядів, за умови, що такі дії не можуть бути підозрюваними як помста за реалізацію цього основного права. Щоб розвіяти будь-які підозри у цьому зв'язку, національна влада мала бути в змозі встановити, що провадження, про яке йдеться, переслідувало виключно одну або декілька законних цілей, викладених у другому абзаці статті 10. Суд також постановив, що було порушенням статті 18 ((обмеження використання обмежень прав) разом зі статтею 10 Конвенції, встановивши, що, беручи до уваги всі факти справи, і незалежно від того, що звільнення заявника було зрештою скасував Вищий адміністративний суд, переважною метою дисциплінарного провадження проти заявниці та стягнень, накладених на неї ВАС, було не забезпечення дотримання строків розгляду справ, а скоріше покарання та залякати заявницю через її критику ВАС та виконавчої влади. Проте Суд постановив, що порушення пункту 1 статті 6 Конвенції не було. у цій справі, не вбачаючи доказів відсутності незалежності чи неупередженості з боку Вищого адміністративного суду. Суд також постановив, що мало місце порушення статті 18 ((обмеження використання обмежень прав) разом зі статтею 10 Конвенції, встановивши, що, враховуючи всі факти справи та незалежно від той факт, що звільнення заявниці було в кінцевому підсумку скасовано Вищим адміністративним судом, переважною метою дисциплінарного

провадження проти заявниці та стягнень, накладених на неї ВАС, не було забезпечення дотримання строків розгляду справ. , а скоріше для того, щоб покарати та залякати заявницю через її критику ВАС та виконавчої влади. Проте Суд постановив, що порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у цій справі не було, не вбачаючи жодних доказів відсутності незалежності чи неупередженості з боку Вищого адміністративного суду.

De Haes and Gijssels v. Belgium

«Ця справа стосувалася вироку проти заявників, двох журналістів, за наклеп на суддів. Заявники, зокрема, стверджували, що вироки проти них порушили їхнє право на свободу вираження поглядів і що вони не мали справедливого судового розгляду незалежним та безстороннім судом. Суд постановив, що мало місце порушення статті 10 (свобода вираження поглядів) Конвенції, встановивши, що, беручи до уваги серйозність обставин справи та поставлених на карту питань, необхідність втручання у справу здійснення заявниками свободи вираження поглядів не було показано, за винятком натяку на минулу історію батька одного з суддів, про які йдеться. Суд, зокрема, повторив, що преса відігравала важливу роль у демократичному суспільстві. Незважаючи на те, що він не повинен перевищувати певні межі, зокрема щодо репутації та прав інших, його обов'язок полягає в тому, щоб поширювати – у спосіб, що відповідає його зобов'язанням та відповідальності – інформацію та ідеї з усіх питань, що становлять суспільний інтерес, включаючи ті, що стосуються до функціонування судової влади. Він також зазначив, що суди – гаранті справедливості, роль яких є основоположною в державі, заснованій на верховенстві права, – повинні користуватися довірою громадськості. Відповідно, вони повинні бути захищені від необґрунтованих деструктивних нападів, особливо з огляду на той факт, що судді покладаються на дискреційний обов'язок, який не дозволяє їм відповідати на критику У цьому питанні, як і в інших, насамперед національні органи повинні визначити необхідність втручання у здійснення свободи вираження поглядів. Однак те, що вони можуть робити у цьому зв'язку, вказав Суд, підлягає європейському

нагляду, який охоплює як законодавство, так і рішення, що його застосовують, навіть якщо вони були прийняті незалежним судом. У цій справі, хоча коментарі заявників, безсумнівно, були суворо критичними, вони, тим не менш, здавалися пропорційними ажіотажу та обуренню, викликаним питаннями, про які йдеться в їхніх статтях. Суд також постановив, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, встановивши, що було порушено принцип рівності сторін щодо заявників. Допустимі обмеження свободи зібрань та асоціацій»⁷⁵.

Maestri v. Italy

«Заявник, суддя, скаржився, зокрема, на те, що рішення Національної ради судової влади, залишене в силі Касаційним судом, про накладення на нього дисциплінарного стягнення у вигляді догани за те, що він був масоном, з 1981 по березень 1993 р. , порушив його право на свободу зібрань та асоціацій.

Суд постановив, що мало місце порушення статті 11 (свобода асоціації) Конвенції, встановивши, що втручання у право заявника на свободу асоціації не було передбачуваним і, отже, не було передбачено законом. Він, зокрема, зазначив, що, хоча директива про несумісність посади судді з членством масонів була прийнята Національною радою юстиції у 1990 році, дебати перед Радою мали на меті сформулювати, а не вирішити проблему. Крім того, формулювання директиви не було достатньо чітким, щоб заявник, незважаючи на те, що він був суддею, усвідомив, що його членство в масонській ложі може призвести до накладення на нього санкцій. Якщо так, то умова передбачуваності також не була виконана. Оцінку Суду нарешті підтвердив той факт, що Національна рада юстиції сама відчула необхідність повернутися до цього питання в липні 1993 року і чітко заявити, що виконання судових функцій несумісне з членством у масонах.»⁷⁶

⁷⁵ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraini-daye-praktika-yespl/> (дата звернення: 02.06.2022).

⁷⁶ Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 05.06.2022).

Отже проаналізувавши вище вказані справи ми можемо дійти до висновку що розвиток принципу незалежності та неупередженості судової влади є невід'ємною складовою роботи ЄСПЛ. Важливий висновок також те що країни які є учасниками цих справ поодинці витратили б набагато більше часу для розвитку свого внутрішнього законодавства та принципу незалежності. Тому варто згадати те що рішення ЄСПЛ є обов'язковими і створюють прецедентне право для інших країн. Тому ми робимо висновок про те що вплив та вклад в розвиток принципів незалежності судової влади з боку ЄСПЛ є досить значним та вагомим для створення судової практики в багатьох країнах світу.

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ СТОСОВНО УКРАЇНИ

О.Волков проти України

Перша справа яку варто проаналізувати це справа Олександра Волкова проти України . Це рішення було прийнято на користь заявника і стосується поновлення судді на посаді а також загальних принципів діяльності судової влади. Важливо зазначити що ЄСПЛ виклав у своєму рішенні також те що у судовій системі України є проблеми. Позиція представників з боку держави Україна в свою чергу заперечувала те що така скарга є прийнятною та обґрунтованою а ті проблеми стосовно судової системи що зазначалися у заяві були вирішені шляхом судової реформи в Україні у 2010 році Також позиція уряду ґрунтувалася на тому що національне законодавство передбачало достатні гарантії незалежності та неупередженості Вищої Ради Юстиції. Наступне про що варто зазначити це те що вони стверджували що рішення цього колегіального органу не є одноосібним а саме тому воно не може бути упередженим. Уряд визнав те що деякі фрагменти були продубльовані з парламентського комітету Вищою Радою Юстиції, але головною складовою позиції уряду було те що цей орган є колегіальним а саме це створює умови незалежності та неупередженості такого рішення. Другий пункт в якому ЄСПЛ зазначив що до ВРЮ входили особи що могли мати особисте упереджено ставлення стосовно заявника оскільки саме вони і були ініціаторами звільнення заявника з посади. Наступне про що йшлося в справі це той факт що деякі особи а саме (С. Ківалов та В. Бондик) були членами ВРЮ але також вони були членами парламенту та членами парламентського кабінету що займався цією справою що спричиняло значні порушення стосовно їх незалежності та неупередженості у даній справі. У рішенні було встановлено що по перше Верховна рада ухвалила це рішення з порушенням Конституційних норм а також про щ обуло зазначено це маніпуляції з електронною системою голосування. Адже воно відбувалося за відсутності більшості депутатів, тому було визнано що присутні депутати незаконно використовували картки інших народних депутатів

для голосування. Наступне це те що перегляд справи Вищим адміністративним судом країни був недостатнім у цій справі оскільки у нього не було достатніх повноважень для того щоб відновити права заявника а саме винести постанову про відновлення на посаді. Також ЄСПЛ було зазначено що ВАСУ в розумінні статті 6 Конвенції не може вважатися судом що розглядає заяву. Ще один пункт на який посилався ЄСПЛ це те що ВАСУ по суті знаходився в підпорядкуванні ВРЮ ка в свою чергу була стороною в справі що також породжувало сумніви у незалежності суду. Ще один важливий висновок у цій справі це те що судова справа розглядалась колегією суддів, але призначення вона була рішенням голови цього суду О. Панасенком вже після того як термін його перебування на посаді був завершеним, а це означало що створення такої колегії було незаконним а суд що розглядав цю справу не був судом що є встановлений законом.

«У 2013 році ЄСПЛ постановив що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та визнав що на користь заявника має бути виплачена компенсація судових витрат. У своєму рішенні ЄСПЛ зазначив що оскільки звільнення заявника було неправомірним то Україна повинна відновити його на посаді судді. Після прийняття рішення міністр юстиції заявив що в законодавстві немає механізму відновлення на посаді судді Верховного Суду, також зазначалося що склад ВСУ був повністю укомплектований на що О. Волков стверджував що це не правда та зазначав про можливість накладення санкцій за невиконання рішення ЄСПЛ»⁷⁷. ВР мала декілька спроб скасувати постанову але вони не були прийняті. У 2015 році Голова ВСУ видав наказ про відновлення О. Волкова на посаді судді, а Пленум ВСУ прийняв рішення про введення його до Судової палати ВСУ. Варто зазначити що між тим як рішення ЄСПЛ було прийнято та відновленням О. Волкова на посаді пройшло майже 5 років Також важливий аспект цієї справи це те що ця справа мала вигляд такої що була

⁷⁷ Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя.

URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf(дата звернення: 02.06.2022).

програна через так званих «кнопкодавів» адже через них Суд визнавав порушення Конвенції. ЄСПЛ у цій справі також визнав що у судовій системі є багато прогалин стосовно процедури призначення суддів, а сама система є дуже політизована та залежною від інших гілок влади. Важливо також згадати про те що в цій справі як і в багатьох інших ЄСПЛ відновлював втрачене право особи але Суд наголосив що він не вбачає можливості швидкого виконання даного рішення та наголошував на тому що в Україні є значні проблеми в системі судової влади чим фактично створив прецедент недовіри до держави та її системи. Також ЄСПЛ надав список серйозних проблемних питань які заважають повноцінному функціонуванню судової системи України, до них віднесли: Проблему із розподілом виконавчої законодавчої та судової влади в країні що є тим фактором що заважає існуванню незалежної судової системи Політичний вплив на створення органів правосуддя та на механізми їх створення. Що дозволяє фактично керувати ними Суб'єктивні критерії які застосовуються під час покарання суддів Заходи відповідальності проти суддів застосовуються вибірково а також правова невизначеність в питанні звільнення суддів за порушення присяги Незахищеність від дисциплінарних переслідувань що створює всі умови для того щоб судді були в залежності.

Агрокомплекс проти України

У цій справі йдеться про недопустимість втручання у систему правосуддя зсередини системи. Тут було виявлено порушення п1 ст 6 Конвенції. У матеріалах справи зазначалося що заявником були надані докази про втручання працівниками органів влади в судовий процес. ЄСПЛ вкотре засудив та нагадав що несудові органи влади не можуть мати вплив на суд оскільки це порушує принципи незалежності та неупередженості суду. В цій справі розглядалась справа банкрутства найбільшого нафтопереробного заводу а що найважливіше це те що основним акціонером в ній була держава. Було визначено що державні службовці відверто та не приховуючи це втручалися в судові розслідування цієї

справи. ЄСПЛ зазначив що не тільки судова гілка влади має дотримуватися принципів стосовно незалежності та неупередженості суду а й інші гілки влади також повинні дотримуватися цього принципа а виражатись це повинно у не втручанні в роботу суду. Головним фактом у цій справі було те що голова Вищого арбітражного суду мав вплив на суддів які були його заступниками і виконували його прямі вказівки у цій справі а це є грубим порушенням Конвенції

Совтрансавто-Холдинг проти України

Ця справа розглядалася у 2002 році за завод «Совтрансавто» що займалась міжнародними перевезеннями Державно комісія з цінних паперів та фондового ринку визнала що рішення яке було прийнято під час зборів акціонерів компанії незаконним Заявник до ЄСПЛ звернувся із заявою про порушення п 1 ст 6 Конвенції, а саме про те що під час розгляду суду він не був незалежним та неупередженим. На що уряд України давав відповідь що заявник не мав права звертатися до суду оскільки він посилався на дії що були вчинені ще до набрання чинності конвенції ЄСПЛ в обґрунтуванні рішення зазначив що акції в цій справі є майном в розумінні ст 1 Протоколу №1, було визнано що спочатку заявник володів 49% акцій але внаслідок дій зі збільшення статутного капіталу його частка зменшилась до 20,7 % що означає що його власність зазнала змін оскільки його повноваження стосовно керування компанією були зменшені. Судом було згадано про положення статті 1 Протоколу №1 які визначають що у цій справі було порушення право заявника на його майно а те що з боку органів виконавчої влади відбувалося втручання в судовий процес сприяло визнанню порушень. Це рішення є дуже важливим оскільки показує той факт що втручання у процесуальну діяльність при розгляді справи є повністю неприпустимим. Також судом було зазначено що в Україні була можливість відмінити остаточне рішення суду що створювало ризик правової невизначеності а це в свою чергу порушує принцип незалежності та неупередженості.

Також це рішення цікаве тим що суд зазначив те що Україна не може надати гарантій на справедливий судовий розгляд що в свою чергу порушує принципи вільного володіння власником своїм майном а отже повинна відшкодувати шкоду за таке порушення, ця справа в майбутньому також мала вплив на розвиток судочинства як в Україні так і в ЄСПЛ

Гуменюк та інші проти України

Справа стосувалася восьми суддів колишнього Верховного Суду України, обраних на невизначений термін, яким заборонили виконувати свої функції без офіційного звільнення. Заявники не мали права індивідуального звернення до Конституційного Суду, єдиний суд уповноважений скасувати положення закону, але суди загальної юрисдикції в Україні також не мали повноважень скасувати закони як неконституційні.

Після зміни повноважень уряду наприкінці 2013 – на початку 2014 року було прийнято зміни до Конституції України щодо організації та функціонування вітчизняної судової системи. У 2016 році Верховний Суд було розпущено, а у вересні 2016 року одночасно набув чинності новий закон про судоустрій і статус суддів («Закон про судоустрій 2016»). Згідно з новим законом, судді майбутнього Верховного суду були призначатися на конкурсній основі. Судді колишнього Верховного Суду мали право брати участь у конкурсі на призначення нового Верховного Суду.

Пленум колишнього Верховного Суду оскаржив положення Закону про судоустрій 2016 року в Конституційному Суді України, який ухвалив рішення на їхню користь. У ньому зазначалося, що заявники повинні мати можливість продовжувати працювати на посаді суддів нового Верховного Суду. При цьому заявники були відсторонені від виконання своїх обов'язків.

У листопаді 2016 року було оголошено конкурс до нового Верховного суду. Серед кандидатів було 17 із 21 судді колишнього Верховного суду. У цій справі сім із восьми заявників у цій справі брали участь у конкурсі, але жоден з них не досяг успіху. Новий Верховний Суд розпочав роботу 15 грудня 2017 року.

18 лютого 2020 року Конституційний Суд України визнав відповідні законодавчі заходи неконституційними та постановив, що за Конституцією існує лише один вищий судовий орган і що, з огляду на принцип незмінності, судді «старого» Верховного Суду мають продовжувати виконувати свої функції як судді «нового» Верховного Суду. Незважаючи на це рішення, у червні 2021 року парламент все ще розглядав питання про поновлення заявниками своїх суддівських функцій.

ЄСПЛ постановив, що законодавчі поправки 2016 року та їх подальша реалізація не дозволили заявникам виконувати свої судові функції, поки вони не були офіційно звільнені, незважаючи на підтвердження Конституційним Судом обґрунтованості їхнього перебування на посаді та права залишатися суддями вищої судової інстанції. тіло. ЄСПЛ згадав про особливу роль судової влади в демократичному суспільстві та її обов'язок контролювати правопорушення та зловживання владою. Таким чином, працівники судової влади мають бути захищені від будь-яких заходів, що впливають на їхній статус та професійну кар'єру, які можуть загрожувати їх незалежності та незалежності суддів.

ЄСПЛ встановив, що право на доступ до суду (ст. 6 § 1 ЄКПЛ) є основним процесуальним правом на захист представників судової влади. Отже, заявники, в принципі, мали можливість звернутися до суду зі своїми звинуваченнями на індивідуальному рівні. Крім того, ЄСПЛ вважав, що той факт, що з грудня 2017 року їм забороняли виконувати свої функції як суддів Верховного Суду, незважаючи на рішення Конституційного Суду на їхню користь, є втручанням у право на повагу до приватного життя (ст. 8 ЄКПЛ).), оскільки заявники були позбавлені можливості продовжувати судову роботу та досягати професійних та особистісних цілей. Це втручання було неправомірним у розумінні Конвенції, оскільки суперечило принципу незмінності суддів, який є основоположним для

незалежності суддів і довіри суспільства до судової влади. Таким чином, ЄСПЛ визнав, що мало місце порушення ст. 6 § 1 ЄКПЛ.

Денісов проти України

Заявник Денісов Анатолій Олексійович є громадянином України, 1948 року народження та проживає в м. Києві (Україна). «У червні 2011 року Вища рада юстиції України звільнила пана Денисова з посади голови Київського апеляційного адміністративного суду, хоча він продовжував працювати там звичайним суддею. Вища рада юстиції визнала, що здійснення правосуддя в суді не було належним чином організовано через неналежне виконання паном Денисовим обов'язків президента. Пан Денісов оскаржив своє звільнення у Вищому адміністративному суді, але його позов було відхилено як необґрунтоване. У червні 2013 року парламент також звільнив пана Денисова з посади судді після того, як він подав заяву про відставку. Пан Денісов скаржився за пунктом 1 статті 6 (право на справедливий суд) Європейської конвенції на те, що провадження у двох наглядових органах не відповідало вимогам незалежності і неупередженості. Він також стверджував, що другий орган не надав достатнього розгляду його справи, що порушує його право на доступ до суду.

Він також скаржився на його звільнення з посади голови суду відповідно до статті 8 (право на повагу до приватного життя) Конвенції.

Заява була подана до Європейського суду з прав людини 8 грудня 2011 року. 25 квітня 2017 року Палата відмовилася від юрисдикції на користь Великої Палати.»⁷⁸ Суд зазначив, що органи та конституційні механізми, задіяні у цій справі, були такими ж, як і в Олександра Волкова, де він встановив порушення Конвенції після звільнення пана Волкова з посади судді.

У справі пана Денисова він постановив, що Вища рада юстиції України, яка спочатку звільнила його через його управлінські недоліки на посаді голови

⁷⁸ СПРАВА «ДЕНИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (ПРЕС-РЕЛІЗ). Чому ЄСПЛ визнав звільнення голови КААС Денисова таким, що порушує ст. 6 Конвенцію.

URL: https://protocol.ua/ru/chomu_espl_viznav_zviltennya_golovi_kaas_denisova_takim_shcho_porushue_st_6_konv_entsiyu/(дата звернення: 01.06.2022).

Київського апеляційного адміністративного суду, була недостатньо неупередженою та незалежною. Серед персоналу, який прийняв рішення про його відсторонення, судді становили меншість, а були члени Ради, які певною мірою залежали у своїй кар'єрі та заробітній платі від інших частин державного апарату. Крім того, один із суддів був головою попереднього розслідування, яке рекомендувало звільнити пана Денисова.

Вищий адміністративний суд, до якого тоді звернувся пан Денисов, у свою чергу не надав достатнього розгляду справи. У ньому, наприклад, було зазначено, що пан Денисов не заперечував фактів, що стоять за його звільненням, що не було так. Він також не розглядав його звинувачення щодо відсутності неупередженості проти першого органу.

«Крім того, сам Вищий адміністративний суд перебував під дисциплінарною юрисдикцією Вищої ради правосуддя, а це означає, що його судді не могли продемонструвати, за обставин справи, незалежність та неупередженість, які вимагаються відповідно до Конвенції. Суд зауважив, що люди, які беруть участь у суперечках на робочому місці, можуть за певних обставин прагнути домогтися реалізації свого права на повагу до їхнього приватного життя відповідно до Конвенції.»⁷⁹ До таких ситуацій, наприклад, належать ситуації, коли люди були дискваліфіковані з певної посади через їхню сексуальну орієнтацію або через інший особистий вибір, зроблений у рамках їхнього приватного життя.

«В іншому випадку заявники могли б вимагати відшкодування, оскільки вони зазнали наслідків через такий суперечка на робочому місці, включаючи негативний вплив на стосунки особи з іншими або втрату репутації.»⁸⁰ Заявники повинні були надати чіткі докази того, що такі наслідки досягли необхідного порогу для висновку про застосування статті 8.

⁷⁹ СПРАВА «ДЕНИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (ПРЕС-РЕЛІЗ). Чому ЄСПЛ визнав звільнення голови КААС Денисова таким, що порушує ст. 6 Конвенцію.

URL: https://protocol.ua/ru/chomu_espl_viznav_zviltennya_golovi_kaas_denisova_takim_shcho_porushue_st_6_konv_entsiyu/(дата звернення: 01.06.2022).

⁸⁰ СПРАВА «ДЕНИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (ПРЕС-РЕЛІЗ). Чому ЄСПЛ визнав звільнення голови КААС Денисова таким, що порушує ст. 6 Конвенцію.

URL: https://protocol.ua/ru/chomu_espl_viznav_zviltennya_golovi_kaas_denisova_takim_shcho_porushue_st_6_konv_entsiyu/(дата звернення: 01.06.2022).

«Суд зазначив, що пана Денисова було звільнено з посади голови суду, але він міг продовжувати свою кар'єру судді до самої відставки. Він не надав жодних доказів того, що зменшення його місячного доходу від втрати посади голови суду серйозно вплинуло на його приватне життя, і він не зазнав істотного впливу на його здатність встановлювати та розвивати стосунки з іншими.»⁸¹ Крім того, його професійна репутація не постраждала, оскільки його робота як судді ніколи не була піддана сумніву. Захід також не порушив жодних ширших етичних питань, пов'язаних з його особистістю та характером.

«Суд загалом встановив, що наслідки звільнення для приватного життя пана Денисова не перетнули межу серйозності питання, яке має бути порушене відповідно до статті 8, і тому ця частина заяви була неприйнятною.

Суд також відхилив його скарги за статтею 18 (обмеження використання обмежень прав) та статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції (захист власності).

Справедлива сатисфакція (стаття 41)»⁸²

Суд постановив, що Україна мала виплатити заявнику 3000 євро (євро) як компенсацію моральної шкоди та 3000 євро як компенсацію судових витрат.

«Газета Україна-Центр проти України»

ілюструє, як Суд проводить таку експертизу. Виноска 65 У газеті, яку публікує заявник, заявник повідомив про прес-конференцію, на якій президент місцевого суду, який також був кандидатом на посаду мера вибори - був звинувачений журналістом у тому, що він уклав договір на вбивство заявника. Тоді президент подав до суду на журналіста за наклеп. Інший суд, ніж суд президента, розглянув справу про наклеп і зобов'язав заявника виплатити президенту компенсацію. Апеляційний суд підтвердив це рішення. У Страсбурзі заявник стверджував, що жоден суд не може вважатися безстороннім у значенні статті 6 Конвенції. Він

⁸¹ СПРАВА «ДЕНИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (ПРЕС-РЕЛІЗ). Чому ЄСПЛ визнав звільнення голови КААС Денисова таким, що порушує ст. 6 Конвенцію.

URL: https://protocol.ua/ru/chomu_espl_viznav_zviltennya_golovi_kaas_denisova_takim_shcho_porushue_st_6_konv_entsiyu/(дата звернення: 01.06.2022).

⁸² СПРАВА «ДЕНИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (ПРЕС-РЕЛІЗ). Чому ЄСПЛ визнав звільнення голови КААС Денисова таким, що порушує ст. 6 Конвенцію.

URL: https://protocol.ua/ru/chomu_espl_viznav_zviltennya_golovi_kaas_denisova_takim_shcho_porushue_st_6_konv_entsiyu/(дата звернення: 01.06.2022).

стверджував, що, хоча його справу розглядав інший суд, ніж суд президента, президент також був головою обласної ради суддів, під керівництвом якої підпадають як Суд першої інстанції, так і Апеляційний суд, і що Таким чином, позивач мав право запропонувати Раді порушити дисциплінарне провадження щодо суддів та прийняти інше рішення, яке впливає на їх правовий статус. Заявник стверджував, що судді цих судів, таким чином, не виглядали неупередженими. Суд погодився і постановив, що стаття 6 Конвенції була порушена

АНАЛІЗ ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ СУДУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Втручання у діяльність судової влади є порушенням законодавства хоча інколи це не зупиняє людей від вчинення даного порушення до найбільш поширених порушень можна віднести: Втручання у роботу суду з боку виконавчої гілки влади, втручання з боку представників органів державної влади, місцевого самоврядування, депутатів та їх помічників, фізичний тиск та вплив на судді або його родину, втручання адвокатів, погрози в бік судді, псування майна судді, блокування роботи суду, порушення порядку під час розгляду справи, розповсюдження неправдивої інформації про суддю.

Щороку ВРП готує доповідь про стан правосуддя та стан забезпечення незалежності суду. Такий документ що готується щороку дає змогу оцінити рівень впливу на суддів та визначити найбільші проблеми в цій сфер. Для того щоб зрозуміти вплив діяльності ЄСПЛ на утвердження принципів незалежності судової влади також варто провести аналіз змін втручання в діяльність суду. «У 2016 році до реєстру було внесено 23 повідомлення, у 2017 році – 312, у 2018 році – 436».⁸³ Протягом наступного 2019 року було розглянуто 618 повідомлень суддів про втручання у їх роботу. Інформація з інформаційно-аналітичного звіту про діяльність Вищої ради правосуддя. «Найбільше повідомлень про втручання надійшло від суддів місцевих судів – 379 (у 2018 році – 385), 62 повідомлення – від суддів апеляційних судів (у 2018 році – 43), 9 повідомлень – від суддів Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду (у 2018 році – 8). З урахуванням повідомлень, що залишилися нерозглянутими, у 2019 році Вища рада правосуддя розглянула 618 повідомлень про втручання у професійну

⁸³ Незалежність суддів при здійсненні правосуддя та заборона впливу на них у будь-який спосіб передбачені та гарантуються Конституцією України й законами України. Судова влада України.

URL: <https://court.gov.ua/archive/960002/>. (дата звернення: 02.06.2022)

діяльність суддів щодо здійснення правосуддя. Це вдвічі більше, ніж у 2018 році (317 повідомлень).»⁸⁴

У 2020 році число повідомлень про втручання у професійну діяльність суддів знизилось до 341. «Найбільша кількість повідомлень про втручання у 2020 році надійшла від суддів місцевих судів – 286 (у 2019 році – 379). 36 повідомлень надійшло від суддів апеляційних судів (у 2019 році – 62), 19 – від суддів Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду (у 2019 році – 9)»⁸⁵

Статистика 2021 року «Зокрема 242 повідомлення надійшло від суддів місцевих судів, 27 повідомлень – від суддів апеляційних судів, 6 повідомлень – від суддів Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду.

За повідомленням суддів переважно в діяльність щодо здійснення правосуддя втручаються громадяни та громадські об'єднання, засоби масової інформації (194). Також серед суб'єктів втручань були вказані правоохоронні органи, адвокати та представники, народні депутати України, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, судді та працівники суду.

Вища рада правосуддя за 2021 рік розглянула 334 повідомлення про втручання (з врахуванням, тих, які надійшли раніше). Щодо 114 повідомлень прийняті рішення про вжиття заходів реагування (34%). Щодо 220 повідомлень суддів ухвалені рішення про затвердження висновків членів ВРП про відсутність підстав для вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя».⁸⁶

⁸⁴ Сотні повідомлень суддів про втручання у їхню діяльність: ВРП оприлюднила статистику. Суд інфо. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info/169844-sotni-povidomlen-suddiv-pro-vtruchannya-u-yikhnyu-diyalnist-vrp-opriyudnila-statistiku>. (дата звернення: 02.06.2022)

⁸⁵ У 2020 РОЦІ ДО ВРП НАДІЙШЛО 341 ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВТРУЧАННЯ У РОБОТУ СУДДІВ. Юкраїнське право. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/u-2020-rotsi-do-vrp-nadiyshlo-341-povidomlennya-pro-vtruchannya-u-robotu-suddiv/?month=01&year=2022&>. (дата звернення: 02.06.2022)

⁸⁶ У ВРП проаналізували у діяльність яких суддів у 2021 році втручалися найчастіше. Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-vrp-proanalizuvali-u-diyalnist-yakih-suddiv-u-2021-roci-vtruchalisya-naychastishe.html>. (дата звернення: 02.06.2022)

«Протягом січня – березня 2022 року до Вищої ради правосуддя (ВРП) надійшло 64 повідомлення про втручання в професійну діяльність суддів щодо здійснення правосуддя та дій, що порушують гарантії незалежності суддів або підривають авторитет правосуддя. З урахуванням повідомлень, які надійшли в попередні періоди, з початку 2022 року Рада розглянула 47 повідомлень, повідомляється на сайті відомства»⁸⁷

В даній статистиці зібраною ВРП за попередні роки можна побачити позитивну тенденцію розвитку судової гілки влади а також принципу незалежності судової влади адже кількість звернень про втручання у роботу суду зменшується протягом декількох років підряд.

⁸⁷ З ПОЧАТКУ 2022 РОКУ ВРП РОЗГЛЯНУЛА 47 ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ. «ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА». URL: <https://pravo.ua/z-pochatku-2022-roku-vrp-rozhlianula-47-povidomlen-pro-vtruchannia-u-diialnist-suddiv-shchodo-zdiisnennia-pravosuddia/>. (дата звернення: 02.06.2022)

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи все що було наведено вище можна зробити висновки про те наскільки великий вплив має ЄСПЛ на становлення принципу незалежності судової влади. Перше про що варто згадати це визнання та дотримання статті 6 Конвенції адже саме вона є правовою основою незалежності та неупередженості суду. Ця норма застосовується ЄСПЛ хоча обвинувальні рішення де реально визнавалися порушення цієї норми стосувалися в основному пострадянського простору оскільки в інших країнах вже була сформована так звана «стала демократія». Теоретичні погляди на статтю 6 Конвенції дають нам можливість краще розуміти та усвідомлювати її зміст а також важливість її значення для України та інших країн під юрисдикцією ЄСПЛ. Така норма Конвенції дає змогу корегувати роботу судової гілки влади та направляти країни на шлях демократичного розвитку влади а також справжнього розподілу гілок влади. Ця норма є надзвичайно важливою також для розуміння що майно та права громадян є захищеними або можуть бути захищені в суді. Важливу роль також ця норма відіграє в створенні довіри до судової гілки влади з боку інвесторів, урядів а також звичайних громадян адже довіра це основа на якій можливо будувати здорові відносини в будь якому суспільстві.

Аналізуючи практику ЄСПЛ можна знайти багато рішень що мають вплив не тільки на країну щодо якої було прийнято рішення але й також вплив стосовно України. Багато з вище проаналізованих кейсів роз'яснюють принципи які покладено в визначення що дає стаття 6 Конвенції. Практика інших країн дає величезні можливості для розвитку нашого національного законодавства та судової гілки влади а також дає розуміння того що принципи незалежності та неупередженості стосуються не тільки роботи суддів але і також визначають заборону інших осіб а саме депутатів представників виконавчої влади адвокатів та інших адже це також є порушенням статті 6 Конвенції.

Далі варто зазначити що справи проти України є надзвичайно важливим у розвитку нашого законодавства та правової системи адже завдяки таким справам

хоч інколи і з великим проміжком часу можливо досягти втілення норм європейського права та європейських цінностей в судову систему України, також варто зазначити про вирішальну роль ЄСПЛ адже коли у особи не залишилось змоги захищати свої порушені права в національних судах де як показує практика можливі інколи навіть грубі порушення принципів незалежності та неупередженості судової влади у такому випадку ЄСПЛ надає право звернутися до нього із заявою що в майбутньому впливає на розвиток системи правосуддя загалом. Адже справи що наведені вище стосовно України створили прецеденти яких не можливо було б досягти в той час в національних судах тому ЄСПЛ зробив величезний вклад в розвиток принципу незалежності та неупередженості судової влади в Україні. Аналізуючи звернення до ВРП можна побачити тенденцію на зниження кількості заяв що свідчить про зниження кількості втручання у роботу суду, що свідчить про розвиток та становлення принципу незалежності та неупередженості судової влади якщо брати до уваги тільки початок 2022 року то можна побачити що тенденція на зменшення кількості спроб втручання у роботу судової влади продовжувала зменшуватися хоча у зв'язку із ситуацією в країні не можливо передбачити яка буде кількість звернень до кінця року проте варто зазначити що розвиток українського законодавства та напрям до об'єднання з ЄС був також важливим чинником що сприяв зменшенню цієї цифри. Враховуючи все вище сказане на мою думку вклад ЄСПЛ в утвердженні принципів незалежності судової влади є надзвичайно великим адже за роки судової практики було винесено багато рішень що тлумачили статтю 6 Конвенції та давали зрозуміти як саме повинен поводити себе незалежний та неупереджений суд.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. З ПОЧАТКУ 2022 РОКУ ВРП РОЗГЛЯНУЛА 47 ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ. «ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА». URL: <https://pravo.ua/z-pochatku-2022-roku-vrp-rozhlianula-47-povidomlen-pro-vtruchannia-u-diialnist-suddiv-shchodo-zdiisnennia-pravosuddia/>. (дата звернення: 02.06.2022)
2. Anton ETTL and others against AUSTRI A. (дата звернення: 05.06.2022). URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiPuoTuxbP4AhVKSfEDHdNDAPMQFnoECAUQAQ&url=https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-73512&filename=ETTL%20v.%20AUSTRIA.pdf&usg=AOvVaw1yJwJrTL-wK49p14XcUkOy>. (дата звернення: 05.06.2022).
3. Basic Principles on the Independence of the Judiciary. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-independence-judiciary>.
4. judicial appointments for improper motives. (дата звернення: 02.06.2022).
5. Beaumartin v. France. URL: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6fac.html>. (дата звернення: 02.06.2022).
6. Basic Principles on the Independence of the Judiciary EuroCriminology. Judiciary EuroCriminology. 1990. № 3. С. 233–236. (дата звернення: 02.06.2022).

7. CASE OF AGROKOMPLEKS v. UKRAINE. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-106636"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B). (дата звернення: 05.06.2022).
8. Carlo FILIPPINI against San Marino. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ES071050>. (дата звернення: 02.06.2022).
9. CASE OF THIAM v. FRANCE. URL: <https://laweuro.com/?p=4971>. (дата звернення: 05.06.2022).
10. CASE OF GUÐMUNDUR ANDRI ÁSTRÁÐSSON v. ICELAND. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-191701"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B). (дата звернення: 02.06.2022).
11. CASE OF GUÐMUNDUR ANDRI ÁSTRÁÐSSON v. ICELAND. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-191701"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B) (дата звернення: 02.06.2022).
12. Case law: Xero Flor w Polsce sp. z o.o. v. Poland, no. 4907/18, 7 May 2021. URL: <https://www.coe.int/en/web/cdcj/caselaw-4907-18>. (дата звернення: 05.06.2022).
13. Beaumartin v. France. URL: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b6fac.html>. (дата звернення: 02.06.2022).
14. Countries, France and the U.S. London; New York, N.Y.: RoutledgeCurzon. 2004. P. 183–224 ISBN 978-0-415-32613-1, (дата звернення: 02.06.2022).

15. Constitution, Art. 93A, and the Presidential Elections Act (Cap. 204A, 2007 Rev. Ed.), C. 71–80; and the Parliamentary Elections Act (Cap. 218, 2007 Rev. Ed.), C. 92–101. (дата звернення: 05.06.2022).
16. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Strengthening the rule of law within the Union A blueprint for action. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2019:343:FIN>.
17. п 5. (дата звернення: 05.06.2022).
18. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The 2019 EU Justice Scoreboard. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52019DC0198>. (дата звернення: 02.06.2022).
19. European Parliament resolution of 12 September 2018 on a proposal calling on the Council to determine, pursuant to Article 7(1) of the Treaty on European Union, the existence of a clear risk of a serious breach by Hungary of the values on which the Union is founded (2017/2131(INL)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018IP0340>. (дата звернення: 02.06.2022).
20. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 13 March 2007. Unibet (London) Ltd and Unibet (International) Ltd v Justitiekanslern. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62005CJ0432>. (дата звернення: 02.06.2022).

21. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 27 February 2018 Associação Sindical dos Juizes Portugueses v Tribunal de Contas. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-64/16>. (дата звернення: 05.06.2022).
22. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 25 July 2018 LM. (дата звернення: 02.06.2022). URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&td=ALL&num=C-216/18%20PPU>.
23. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 24 June 2019. European Commission v Republic of Poland. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0619>. (дата звернення: 05.06.2022).
24. LUKA v. Romania. URL: <https://rm.coe.int/16804adc8f>. (дата звернення: 02.06.2022).
25. Li-ann Thio. Rule of Law within a Non-liberal 'Communitarian' Democracy: The Singapore Experience", in Randall Peerenboom (ed.), Asian Discourses of Rule of Law: Theories and Implementation of Rule of Law in Twelve Asian
26. MAGNA CARTA OF JUDGES. URL: <https://rm.coe.int/16807482c6>. (дата звернення: 02.06.2022).
27. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the protection of the Union's budget in case of generalised deficiencies as regards the rule of law in the Member States. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018PC0324>. (дата звернення: 05.06.2022).

28. Proposal for a COUNCIL DECISION on the determination of a clear risk of a serious breach by the Republic of Poland of the rule of law COM/2017/0835 final - 2017/0360 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017PC0835>. (дата звернення: 02.06.2022).
29. Roger K. Warren (January 2003), The Importance of Judicial Independence and Accountability, National Center for State Courts, С. 1 (дата звернення: 05.06.2022).
30. Roger K. Warren. The Importance of Judicial Independence and Accountability. National Center for State Courts. 2003. С. 1. (дата звернення: 02.06.2022).
31. The Magna Carta of Judges, § 5; see also https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805afb78 “Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to Member States on judges: independence, efficiency and responsibilities”, CoE Committee of Ministers, 17 November 2010, Chapter VI, § 44: “Decisions concerning the selection and career of judges should be based on objective criteria pre-established by law or by the competent authorities. Such decisions should be based on merit, having regard to the qualifications, skills and capacity required to adjudicate cases by applying the law while respecting human dignity.” (дата звернення: 02.06.2022).
32. The Federalist Papers : No. 78. URL: https://avalon.law.yale.edu/18th_century/fed78.asp. (дата звернення: 05.06.2022).
33. The Rule of Law and the European Court of Human Rights: the independence. Montenegro : judiciary Montenegrin Academy of Sciences and Arts, 2020. (дата звернення: 02.06.2022).

34. Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Judicial_independence. (дата звернення: 02.06.2022).
35. Незалежність системи правосуддя. URL: <https://zib.com.ua/ua/146310.html>. (дата звернення: 05.06.2022).
36. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВОСУДДЯ: ЯКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ ДАЄ ПРАКТИКА ЄСПЛ. URL: <https://www.echr.com.ua/nezalezhnist-pravosuddya-yakij-vektor-rozvitku-dlya-ukraini-daye-praktika-yespl/>. (дата звернення: 05.06.2022).
37. Пірсак проти Бельгії. URL: <https://precedent.in.ua/2016/04/08/persak-protyv-belgyu/>. (дата звернення: 09.06.2022).
38. Посібник з європейського права з питань доступу до правосуддя. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_access_justice_UKR.pdf. (дата звернення: 02.06.2022).
39. ПОСІБНИК ЗІ СТАТТІ 6 ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД (ЦИВІЛЬНА ЧАСТИНА). Case-law analysis. URL: https://echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf. (дата звернення: 08.06.2022).
40. СПРАВА «ДЕНИСОВ ПРОТИ УКРАЇНИ» (ПРЕС-РЕЛІЗ). Чому ЄСПЛ визнав звільнення голови КААС Денисова таким, що порушує ст. 6 Конвенцію. URL: https://protocol.ua/ru/chomu_espl_viznav_zvilnennya_golovi_kaas_denisova_taki_m_shcho_porushue_st_6_konventsiiyu/. (дата звернення: 01.06.2022).

41. Сотні повідомлень суддів про втручання у їхню діяльність: ВРП оприлюднила статистику. Суд інфо. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info/169844-sotni-povidomlen-suddiv-pro-vtruchannya-u-yikhnyu-diyalnist-vrp-oprilyudnila-statistiku>. (дата звернення: 02.06.2022)
42. У 2020 РОЦІ ДО ВРП НАДІЙШЛО 341 ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ВТРУЧАННЯ У РОБОТУ СУДДІВ. Юкраїнське право. URL: <https://ukrainepravo.com/news/ukraine/u-2020-rotsi-do-vrp-nadiyshlo-341-povidomlennya-pro-vtruchannya-u-robotu-suddiv/?month=01&year=2022&>. (дата звернення: 02.06.2022)
43. У ВРП проаналізували у діяльність яких суддів у 2021 році втручалися найчастіше. Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-vrp-proanalizuvali-u-diyalnist-yakih-suddiv-u-2021-roci-vtruchalisyay-nauchastishe.html>. (дата звернення: 02.06.2022)